

Info sešit / Info booklet / Informationsheft

STALETÍ MEZI VLTAVOU A SÁZAVOU

CENTURIES
BETWEEN THE VLTAVA AND SÁZAVA

JAHRHUNDERTE
ZWISCHEN MOLDAU UND SÁZAVA

Editor: VÁCLAV ŠMERÁK

1/

Události/Osobnosti
Events/Personalities
Ereignisse/Persönlichkeiten

Středočeský kraj

MEZI ŘEKAMI, z. s.

REGIONÁLNÍ MUZEUM
V JIČOVĚ U PRAHY

Události
Osobnosti

1/

Info sešit

STALETÍ MEZI VLTAVOU A SÁZAVOU

Editor publikace: VÁCLAV ŠMERÁK

Grafické zpracování: Pavlína Najfusová

Podílely se obce a městyse regionu mezi Vltavou a Sázavou:

Hradištko, Krňany, Kamenný Přívoz, Lešany, Vysoký Újezd
a Benešov za podpory Regionálního muzea v Jílovém u Prahy
a Středočeského kraje

With the kind participation of the municipalities and towns of the region between the Vltava and Sázava rivers:

Hradištko, Krňany, Kamenný Přívoz, Lešany, Vysoký Újezd
and Benešov with support from the Regional Museum in Jílové u Prahy
and the Central Bohemian Region

Unter Beteiligung der Gemeinden und Minderstädte der Region zwischen Moldau und Sázava:

Hradištko, Krňany, Kamenný Přívoz, Lešany, Vysoký Újezd
und Benešov mit Unterstützung des Regionalmuseums in Jílové u Prahy
und der Mittelböhmisches Region

HRADIŠTKO

KRŇANY, TELETÍN - CHLISTOV

KAMENNÝ PŘÍVOZ

LEŠANY

NETVOŘICE

BENEŠOV

SKUPINA ČEZ

MEZI ŘEKAMI, z. s.

REGIONÁLNÍ MUZEUM
V JÍLOVÉM U PRAHY

Řeka Sázava. Foto Jirka Jiroušek

Cizojazyčný překlad kapitol v závěru publikace.
The translated chapters round off the booklet.
Übersetzungen der Kapitel am Ende der Broschüre.

Letecké fotografie/Aerial photographs/Flugfotografien: © Jirka Jiroušek
Historické fotografie/Historical photographs/ Historische Fotografien:
archiv Mezi řekami, z.s./Mezi řekami, z.s. archive
Vizualizace kláštera na Ostrově: Josef Laštovička, Katedra aplikované geoinformatiky
a kartografie Přírodovědecké fakulty UK v Praze
Editor/Herausgeber: Václav Šmerák
Grafická úprava/Graphic design/Graphische Gestaltung: Pavlína Najfusová
Překlady/Translations/Übersetzungen: AJ/EN – Václav Pinkava, DE – Melanie Gabauer
Korektury/Proofreading/Korrekturen: Adam Dolejš
Vydalo/Published by/Herausgegeben von: Společenství Mezi řekami, z. s.
Vytiskl/Printed by/Druck: Tisk Pětka s.r.o.
Náklad/Print run/Auflage: 500 ks
64 stran, první vydání, Krňany 2020/64 pages, first edition, Krňany 2020/
64 Seiten, Erstausgabe, Krňany 2020

ISBN: 978-80-907816-1-0

www.mezirekami.cz/[Facebook.com/Mezirekami](https://www.facebook.com/Mezirekami)
e-mail: info@mezirekami.cz

POHLED A POJĎ

...postavíte se na okraj srázu na skále kousek od soutoku Vltavy se Sázavou v místech dnes zvaných Sekanka a pohled se vám snese na obrysy základů benediktinského kláštera Stětí sv. Jana Křtitele. Přenesete se do roku 999 našeho letopočtu, kdy Boleslav II., který v předtuše vlastní smrti rozhoduje o výstavbě druhého mužského kláštera v Čechách, nad soutokem dvou hlavních řek středních Čech. V té době se bojuje o orientaci Čech na západní kulturu, kterou představují benediktini z kláštera na bavorských hranicích a nebo cyrilometodějské učení s orientací na východní Byzanc. Klášter ovlivnil nejen rodící se českou státnost, ale kulturně, mravně i hospodářsky celé široké okolí mezi Vltavou a Sázavou.

Jako dávní poutníci se pojdme projít po stezkách, kudy chodili mniši, poutníci, obchodníci s povozy, lapkové, řemeslníci všeho druhu, zlatokopové a zloději dobytka. Ty cesty jsou zde většinou zachovány po celá staletí, jen na nich přibyl asfalt a hlučící auta. Turistické značky a cyklostezky vás přece jen provedou krásnou, i když trochu zádumčivou a malebně zvlněnou krajinou kolem obou řek.

Boleslav II. Pobožný
(932?–7. února 999)
byl český kníže z rodu
Přemyslovců v letech
967/972–999, podle
kronikáře Kosmy „muž
nejkřesťanštější, otec
sirotků, ochránce vdov,
utěšitel zarmoucených“.

Současný pohled na základy kláštera na Ostrově. Foto Jiří Jiroušek

Zastavení první

KLÁŠTER STĚTÍ SV. JANA KŘTITELE

Základy kláštera na Ostrově – třicátá léta 20. st.

Ostrov o rozloze asi 3 hektarů byl mnichy vybrán, protože na rozdíl od ostatních měl nad řekou Vltavou vysoké břehy a byl obklopen hustými lesy. Před tisíci lety zde nebyla vzdutá voda vranským jezem, který vyrovnává vodu vypouštěnou ze slapské a štěchovické přehrad. Klášter se snažil svou polohou uprostřed lesů dostat ideálům řehole svatého Benedikta: vyhledávání pustých míst k poustevnickému životu, nerušenému soustředění k modlitbě a oslavě Boží bylo pro mnichy benediktinského řádu typické (výjimkou jsou ústavy pro výchovu šlechticů, jako

např. klášter svatého Jiří na Pražském hradě). Další možností je, že kníže tím snad chtěl hned zpočátku také podpořit kolonizaci lesního komplexu, bránícího spojení středočeské sídlištní oblasti a jižních Čech. Území kolem soutoku Vltavy se Sázavou je vedeno i jako hypotetické hraniční pásmo mezi slavníkovským panstvím a přemyslovskými Čechami.

Realizace založení samotného konventu pravděpodobně proběhla až o rok později a za Boleslava III. (nar. okolo 965 – zemřel 1037). Za představeného byl vybrán **Lantbert (Lambert)**, mnich

z bavorského kláštera v Niederaltaichu. S ním přišla celá skupina mnichů z Bavorska. Ostrovský klášter udržoval úzké styky se svým domovským klásterem velmi dlouho, část mnišského osazenstva byla původu německého. O tom svědčí i soupisy mnichů ze 13. století, které byly pořizovány při volbě opatů. Podle jmen byla zhruba polovina sboru původu českého, polovina původu německého. Další dochované soupisy máme z let 1395–1416 a tehdy již, pokud můžeme soudit podle jmen, byla většina mnichů původu českého.

del klauzury pozdějšího gotického kláštera. Celá situace vypadá jako by již dřevěné stavby z doby počátků kláštera vznikly v rámci klasického benediktinského stavebního schématu, v němž konventní kostel tvořil osu řeholního domu a po jednom z jeho boků ležela klauzura. Je pozoruhodné, že obraz „dřevěného“ Ostrova se asi až do 30. let 12. století nezměnil. S dřevěným kostelem také souvisí kamenná hrobka významného opata, pravděpodobně Lamberta, muže ve věku 55–60 let, pohřbeného s berlou s železným bodcem, v oděvu, jehož límec byl protkáván

Náhrobek opata Heřmana (přelom 13.–14. století). Kresby z klášterního kancionálu 12. st.

Podoba původního kláštera

Původní klášter byl s největší pravděpodobností dřevěný. Během archeologického výzkumu se podařilo podchytit systém kůlových jam, negativní otisky zbytků dřevěných konstrukcí a vrstvu zuhelnatělého dřeva. Stavba stávala v místech mladšího románského chrámu, na sever od ní byl archeologicky zachycen shluk dřevěných objektů, tedy spíše jen fragmenty, z nichž některé lze interpretovat jako polozemnice. Byly stavěny aditivně do prostoru kří-

zatými nitkami a u pasu s váčkem, v němž byl křesací kámen a skořápka vejce. Hrob dokonce respektovala i mladší kostelní stavba.

Přestavba

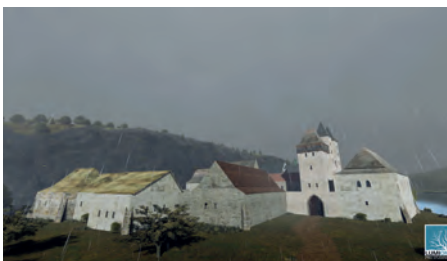
Dřevěná fáze ostrovského kláštera trvala do roku 1137, kdy vyhořel. Brzy nato začala výstavba nových, tentokrát již kamenných budov. Protože klášter nebyl bohatý, postupovala stavba pomalu a po částech a mohla být ukončena až v poslední

čtvrtině 12. století. Vznikla románská bazilika se třemi apsidami v jedné rovině, později (do konce 12. století) bylo k východnímu závěru přistavěno trojlodí a do roku 1225 dvojvěžové průčelí. Tato stavba byla roku 1278 vyplněna Brani-bory, kteří zde zůstali po dobu 6 týdnů. O ničivosti jejich chování vypovídá, že když byl zpustošený a opuštěný klášter nabídnut cisterciákům, odmítli toto místo a raději pro založení nového kláštera zvolili královský lovecký dvorec u Zbraslavi.

Zánik

Dochované základy kláštera

Klášter byl v 80. letech 13. století benediktiny obnoven, další přestavby následovaly v období vrcholné gotiky za císaře Karla IV., zejména rozšíření baziliky o pravoúhlý chór. Archeologické výzkumy dokládají další vydrancování (roku 1381), v roce 1403 požár a během husitských válek, v roce 1420 byl klášter opět vydrancován a zapálen, došlo ke zřícení zvonice. Jako zázrakem se však zachránil zvon „Matka Boží“ z roku 1404. Po čtvrt století, v roce 1444 se pak propadla chrámová klenba. Poslední komunita mnichů odešla do někdejšího probošství ke Svatému Janu pod Skalou roku 1517 a nadále jednotlivé stavby využívali jen poustevníci. Mniši s sebou vzali také zmíněný zvon, který je v klášteře Sv. Jana pod Skalou dodnes a patří mezi nejstarší zvony v Čechách.

Klášter na Ostrově – vizualizace

Dochované základy kláštera na Ostrově.

Foto Václav Šmerák

Zastavení druhé

SEKANKA

Vstup do základů jednoho z domů v lokalitě Sekance – 13. st., archeolog Miroslav Richter

Sekanka – dnešnímu areálu daly jméno Sekanka mohutné, do skály vytesané úvozy v severní části ostrožny, po kterých stoupaly od Vltavy pobožky na náhorní plošinu nad soutokem a nejkratší cestou pokračovaly na jih na Benešov nebo na Bystřici u Benešova. Městečko není zachyceno v písemných pramenech. Bylo založeno ve 13. století (někdy mezi 2. čtvrtinou a 60. lety 13. století) a nespíš patřilo Přemyslu Otakarovi II. – král tak měl pod kontrolou benediktinský klášter na Ostrově a zejména doznívající povrchovou těžbu zlata, které se rýžovalo na Sázavě

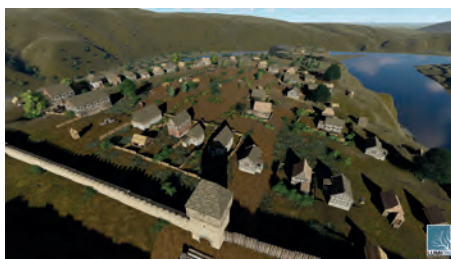
od dob Keltů. Městečko bylo řemeslnickým střediskem kláštera a širokého okolí. Podle nálezů se usuzuje, že se zde řemeslníci zabývali kovářskými pracemi, tavením a zpracováním železa, výrobou bronzových předmětů, hrnčířstvím, kožedělnictvím a výrobou předmětů domácí potřeby a zejména nástroji pro těžbu zlata. Sekanka byla charakterem trhovou vsí, ale měla díky svým majitelům až raně městský charakter. Prostor mezi domy se dal přirovnat třeba k náměstí v Českých Budějovicích.

Obyvatelé městečko opustili během braniborského rabování (1278–1283),

nejčastěji bývá předpokládán zánik datován k roku 1278, kdy bylo vyplněno okolí i klášter a zřejmě z důvodů nedostatečného zemědělského zázemí ho již obyvatelé neobnovili. Z množství nálezů se usuzuje, že obyvatelé městečko opusili při náhlém přepadení.

Pravděpodobně po jeho zániku vznikla pod soutokem Vltavy a Sázavy osada a později městečko Davle a roku 1310 je v soupisu majetku Ostrovského kláštera zmíněn hospodářský dvůr Hradyszcze, dnešní obec Hradištko, která se nachází na pláni ostrohu asi 2 kilometry jihovýchodně od Sekanky. Název Sekanka je dnes vztahován k chatovým osadám nacházejícím se v oblasti. V 50. a 60. letech 20. století zde probíhal jeden z klíčových výzkumů české archeologie středověku. Byly nalezeny unikátní doklady kamen-

ného opevnění a nálezy dokládající obchod a dálkové kontakty. Jak na ostrožně, tak na protějších svazích u sv. Kiliána se nacházejí rozsáhlé pozůstatky středověkých úvozových cest. Opevnění bylo především na jižní straně, protože z ostatních stran je místo chráněno strmými skalnatými srázy a řekami. Ostrožnu přepažují dvě linie sestávající z vnějšího valu, mohutného příkopu a vnitřního valu. Vnější val vznikl z materiálu vyhloubeného z příkopu širokého přes 10 metrů. Na místě vnitřního valu byla ve 3. čtvrtině 13. století budována dva metry vysoká kamenná hradba spojovaná maltou, byla však dokončena jen z necelých dvou třetin. Její zbytky dodnes místy vystupují z valu. Přístup vedl podél východní hrany a chránila ho blíže neurčená stavba v linii vnitřní fortifikace.

Vizualizace lokality Sekanka a kláštera na Ostrově Josef Laštovička, Jan Vizner

Prameny: V roce 1965 byla lokalita zapsána do rejstříku kulturních památek pod názvem „Zaniklé město – hradiště Hradce (Šance, Sekanka)“ – Miroslav Richter: Hradištko u Davle – městečko ostrovského kláštera, Praha: Academia, 1982, 324 s. + 64 kříd. tab. + 3 samost. příl.

Některé nálezy jsou k vidění v Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy.

Zastavení třetí

Z HRADIŠTĚ NA HRADIŠTKO

Hradištko – třicátá léta 20. st.

Nejstarší historie obce spadá do mladší doby kamenné a lze ji spojit s pozdějšími nálezy zlata v povrchových naplavinách řeky Sázavy. Významná kapitola byla napsána ve 13. století, kdy bylo v nejsevernější části katastru obce na ostrohu zvaném Sekanka vybudováno tržiště městečko, které se nacházelo v těsné blízkosti benediktinského kláštera sv. Jana Křtitele na Ostrově. Městečko tvořilo několik desítek jedno- i vícepatrových domů, postavených do čtvercového půdorysu, v jehož centru byl prostor pro konání trhů. Existence osady neměla dlouhého trvání,

ale stopy v terénu z minulosti najdeme na Sekance dodnes. Kolem roku 1278 byly osada – městečko – hradiště?? vypálené a zbylí obyvatelé přesídlili na místo dnešního centra obce Hradištko. Majitelé panství se v průběhu staletí střídali, mezníkem se stává rok 1636, kdy Hradištko zakoupil pro řád premonstrátů se sídlem na Strahově tehdejší opat Kryšpín Fuk. Ten se zapsal do historie celého středního Povltaví, neboť se zasloužil o splavnění Vltavy a rozkvet celé oblasti. Na počátku 18. století nechal strahovský opat Vít Seipl postavit ve středu obce barokní zámek,

který stojí téměř v původní podobě dodnes. Interiér zámku je vyzdoben freskami s náboženskou tematikou od proslulého malíře Jana Václava Spitzera.

Zámek Hradištko. Foto obec Hradištko, Vojtěch Pavelčík

Koncentrační tábor Hradištko

Hrůzy období druhé světové války připomíná nejen kámen, ale především pomník s dřevěným křížem postavený při silnici na Závist. Koncentrační tábor v obci Hradištko přitom nebyl pouze lokální pobočkou bavorského lágru. Vězni vykonávali

otrocké práce, nemocní byli vražděni a vyšel odtud i transport smrti. Kvůli výcvikovému prostoru SS došlo k vystěhování tří měst a desítek obcí. Zabrány byly

i tramské osady. O domov přišlo více než 30 tisíc lidí. Někteří z nich se neměli po válce kam vrátit. Jejich domovy byly rozstřílené.

Vysídlení obyvatel Benešovska, Noveklovska a Sedlčanska se uskutečnilo v letech 1942 až 1944. Na území mezi Vltavou

a Sázavou vymezeném těmito řekami, státní silnicí na Tábor, železniční tratí Olbramovice – Sedlčany a silnicí Sedlčany – Příbram vznikl výcvikový prostor Waffen-SS na Benešovsku (SS-Truppenübungsplatz Beneschau, později přejmenovaný na SS-Truppenübungsplatz Böhmen, tj. „Výcvikový prostor SS Čechy“) o rozloze 441 km². Vysídlení proběhlo v několika etapách a zasáhlo na 70 obcí, 180 osad a 30 000 lidí. Z nich skoro polovina byla vystěhována mimo region a přibližně 16 000 z nich otrocky pracovalo na vystěhovaném území pro SS jednotky. Z geopolitického hlediska mělo toto území a podobné lokality jako Milovice či Jihlavsko sloužit k rozbití soudržnosti českého národa se zárodky pozdějších německých enkláv a k vytlačení českého obyvatelstva ze středu Evropy. Termín předání k realizaci tohoto plánu byl 31. prosince 1945. Druhá světová válka skončila 8. května 1945.

Dnešní prostor původního koncentračního tábora Hradištko. Foto Jirka Jiroušek

Od dubna 2017 je na Sekance přístupná nová naučná stezka o historii tohoto středověkého městečka a koncentračního tábora Hradištko – pobočka Flossenbürgu

Koncentrační tábor Hradištko 1940–1945. Foto archiv obec Hradištko

Hradištko – zámek a přilehlé budovy. Foto Jirka Jiroušek

Zastavení čtvrté

VYSOKÝ ÚJEZD – KOSTEL NAROZENÍ PANNY MARIE

Vysoký Újezd s kostelem Narození Panny Marie

Obec Vysoký Újezd leží na západ od Benešova a asi 3 km od Slapské přehrady, pod jejíž hladinou zmizely peřeje legendárních Svatojánských proudů a hotel Záhoří spojený se jménem Ing. Rudolfa Formise.

Dominantou obce Vysoký Újezd a celého okolí je kostel zasvěcený „Narození Panny Marie“, postavený v letech 1301 až 1340 v gotickém slohu. Později byl několikrát přestavován a doplňován barokními prvky. Ty překryly původní románský základ dnešní barokní věže. V jejím tělese je zachováno románské schodiště. Obec

leží pravděpodobně na tak zvané „Keltské stezce“ později zvané „Plavecká“, jejíž zbytky jsou ještě dnes v krajině patrné. Konkrétně na trase Vysoký Újezd, Jablonná, Chlum. „Bójové“ vládli v Čechách ve třetím století před Kristem. Na místě, kde od 14. století stojí kostel „Narození Panny Marie“, stávala snad románská rotunda. Zmínka o této stavbě pochází z první poloviny 12. století. Do této doby lze datovat i založení Vysokého Újezdu. V této době zde stála již tvrz rytířů újezdských z Újezda a v údolí pod Újezdem tvrz rytířů Nedvězských. Vše spadá do doby,

kdy byla prováděna kolonizace řídce osídlené země. V místech, kde dnes leží rozsáhlá náves zdobená staletými lipami, se při stavbě silnice a vodovodu našla spousta kostí a lebek, zřejmě z hromadného pohřebiště. Mohly to být pozůstatky z dávných bitev, či pohřebiště obětí morových epidemií. Názory kronikářů na stáří ostatků se liší. Mor řádil v této krajině v době třicetileté války (druhá polovina 17. století). Mezi kostelem a nedvěžským panstvím existuje údajně podzemní chodba, dnes již zřejmě zavalená. Spojitost nedvěžského panství s újezdským kostelem dokládají náhrobní kameny zazděné v kostelních zdech, mezi jiným kámen z hrobky Mariany nedvěžské ze Žďáru.

Na přelomu let 1934 a 1935 se německý uprchlík, vynikající radio-technik Rudolf Formis, ukryl v malém hotelu Záhoří v místech nyní Slapské přehrady a z vlastnoručně sestavené rozhlasové stanice vysílal do bývalé vlasti pravidelné protinacistické relace. V lednu 1935 byl vypátrán agenty nacistické zpravodajské služby Sicherheitsdienst a za dramatických okolností se stal obětí fémové vraždy, provedené na základě tajného ilegálního rozsudku Ing. Firnise, a tak jednou z prvních obětí fašismu na našem území.

Kostel Narození Panny Marie, Vysoký Újezd.

Foto Jiří Jiroušek

Zastavení páté

NETVOŘICE

Původní obec Netvořice

Archeologické nálezy z okolí Netvořic dokazují osídlení kraje již v době kamenné a bronzové. První písemná zpráva, potvrzující již existenci Netvořic, pochází z roku 1205. Tehdy český král Přemysl Otakar I. potvrdil darovací listinu rytíře Časa z Netvořic, stvrzující odstoupení pozemků Ostrovskému klášteru na Vltavě. Tam se poprvé objevuje latinský název Netvoricium. Zastavme se ale až v první polovině 19. století, které vyvrcholilo červnovými bouřemi v roce 1848. Zasáhly i Netvořice. Jejich obyvatelé odmítali jít na robotu ještě před jejím zrušením 7. září 1848, takže

museli být najati pracovníci na zajištění sklizně. Tak jako v okolních obcích byla i v Netvořicích zřízena Národní garda, která měla svou strážnici v přízemí radnice. V roce 1848 měly Netvořice 94 čísel. Tento stav se pak s malými výkyvy udržel po dlouhou dobu. V roce 1862 vzniklo z bývalých cechů v Netvořicích „Živnostenské společenství“, které si v roce 1870 pořídilo i vlastní prapor. Z roku 1875 pochází vlastivědná publikace A. N. Vlasáka o okrese Neveklovském, ke kterému tehdy Netvořice patřily, a o nich se v ní hovoří: „Netvořice jsou starobylý městys

asi půldruhé hodiny severně od Neveklova s 870 obyvateli, žijícími ve 93 domech (830 katolíků, 40 židů). Měšťané se živí rolnictvím a obyčejnými řemesly. Živnosti jsou v městysi zastoupeny: 2 hospody zájezdné, 1 nálevna piva, 3 lihovin, obchodníků se zbožím smíšeným a střížním 7, v polních plodinách 3, 3 pekaři, 2 řezníci, 2 bednáři, 3 kováři, 1 kolář, 10 obuvníků, 10 krejčích, 3 truhláři, 2 zámečníci, 1 sedlák, 1 kožešník, 1 mydlář, 1 tesařský

Jan Heřman (1885–1946), klavírista

tovaryš, zedničtí polří 2, 8 tovaryšů. Trhy výroční a na dobytek. Původně koželužská živnost, patřící rodině Heřmanových, se na přelomu století rozrostla do výroby tovární zavedením parního pohonu a strojů a stala se největším netvořickým podnikem.“

V polovině 19. století se narodily v Netvořicích také osobnosti, které se zapsaly do českého kulturního a politického ži-

vota. V nízkém domě vedle „staré školy“, dnes již zbořeném, se roku 1859 narodila spisovatelka Ludmila Grossmannová Brodská. Literární práci zahájila ve svých 17 letech v časopisu „Paleček“. Vydala celkem 30 svazků prózy a veršů. Velká část z nich byla věnována dětem a mládeži. Zemřela v roce 1935 a její památku připomíná deska na stěně „staré školy“. Roku 1854 se v Netvořicích na samotě „Na dolíkách“ narodil jeden z organizátorů

Ludmila Grossmannová Brodská (1899)

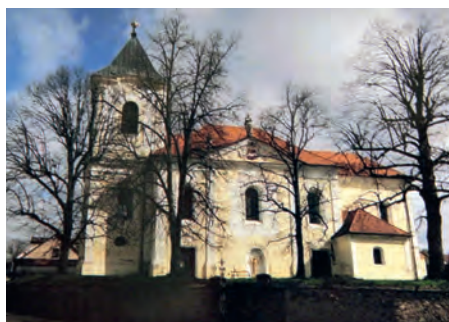

Ludmila Grossmannová Brodská (1899)

rodícího se dělnického hnutí a zakladatelů Československé strany sociálně demokratické Antonín Mottl. Pro své socialistické smýšlení byl často pronásledován a to ho vedlo k emigraci do Německa, kde se živil jako krejčovský dělník. Po roce 1918 se vrátil do Netvořic, kde dožil. Zemřel roku 1933 a byl pochován na zdejším hřbitově. V roce 1856 se narodil v Netvořicích Jan Heřman. Působil ve svém rodišti i okolí později jako učitel a jeho syn, rozený v Neveklově, proslavil českou hudbu ve světě jako klavírista a člen Českého kvarteta, s nímž se účastnil i zájezdů do zahraničí. Byl jmenován národním umělcem a zemřel v roce 1946 v Praze. K novodobým rodákům z Netvořic patří RNDr. Václav G. Cílek. Narodil se 2.12.1929 v Netvořicích, geolog, dlouho působil v Africe, otec Václava Cílka (*1955). Václav Cílek starší zažil svět, který dnes už tak úplně neexistuje. Pracoval na Hodonínsku na naftovém průzkumu a objevil ložisko ropy. Od roku 1969 pracoval v Africe jako terénní geolog. Osobně projel celé pobřeží mezi Mosambikem a Keňou a v Mosambiku našel největší ložisko titanu na světě.

RNDr. Václav G. Cílek, geolog

Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Netvořice

Městys Netvořice

Zastavení šesté

KAMENNÝ PŘÍVOZ – JAN MORÁVEK

Kamenný Přívoz. Foto Jirka Jiroušek

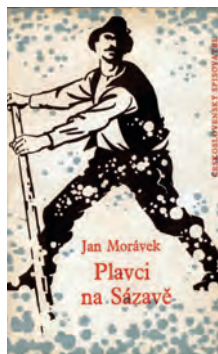
Básník a prozaik Jan Morávek vyrůstal v rodině řezníka a hostinského. Po ukončení měšťanské školy v Jílovém začal studovat chemické oddělení Vyšší průmyslové školy v Praze, po prvním ročníku však odjel k rodičům léčit svou plicní chorobu a studium nedokončil. Když jeho otec v roce 1904 zemřel, odešel Morávek z domova a stal se hercem kočovných divadelních společností. Po tříleté prezenční vojenské službě krátce působil (1912) ve smíchovském Intimním divadle. V letech 1912–14 byl členem Tuttrovy divadelní společnosti v Náchodě. V roce 1914 se účastnil bojů

první světové války na srbské frontě, byl zraněn a po léčení v Osijeku a v Praze odvelen do civilu. Roku 1919 nastoupil jako herec do Divadla na Královských Vinohradech, z finančních důvodů však přešel k Hašlerově scéně do Lucerny. V roce 1920 redigoval časopis Obrana venkova a byl redaktorem Kalendáře republiky a téhož roku se stal zaměstnancem nakladatelství Melantrich: vypomáhal v redakci Českého slova, 1924–40 byl šéfredaktorem Pražského ilustrovaného zpravodaje (1921–22 zde publikoval na pokračování román Boj o nebe, 1933 humoristickou prózu

Jan Morávek

tickému detailu. Zobrazil kontrast lásky k domovu a válečné zkušenosti (Ohnivá lázeň), zachycoval rodové a profesní tradice, životní osudy a existenční zápasy rázovitých postav vorařů a plavců (Plavci na Sázavě, Byl na Sázavě přívoz), pytláků a lesáků (Divočina), kameníků (Skalní plemeno) a obchodníků (Srdce na zámek).

Publikace Jana Morávka

Radecký a kanonýr Jabůrek contra Babinský a stará Blažková /s Jaroslavem Veselým/, 1941 román Rybářova žena, 1942 Chléb odříkaný, 1943 Lidé z trhu). V letech 1925–32 redigoval časopis Hvězda československých paní a dívek (zde publikoval v roce 1942 na pokračování román Pod mrakem). Roku 1941 odešel předčasně do výslužby.

Jako spisovatel se prosadil až jako autor lidových románů, když svou životní látku našel v osobitosti a proměnách rodného Posázaví (převážně z období od druhé poloviny 19. století do první světové války) a stal se ve 30. a 40. letech jedním z nejčtenějších autorů. Navazoval na tradici venkovské realistické prózy (K. V. Rais) a projevil se jako obratný fabulátor se smyslem pro lidovou mluvu a plynulost vyprávění, se sklonem k malebnosti a sentimentální melodramatičnosti, k lyrickému popisu přírody i k naturalis-

Kamenný Přívoz. Foto Jirka Jiroušek

Zastavení sedmé

LEŠANY

Lešany – zámek. Foto Jiří Jiroušek

Lešany jsou obec ve Středočeském kraji, okrese Benešov, leží asi 15 km severozápadně od Benešova. Žije zde 796 obyvatel. Jsou známé svým barokně klasicistním zámkem a především blízkým vojenským muzeem, které leží 2 km severovýchodně od středu obce. Součástí obce jsou i vesnice Břežany a Nová Ves.

V roce 1683 získala Lešany kapitula sv. Víta na Pražském hradě, která na místě tvrze postavila zámek. Ten tak získal nynější čtyřkřídlovou podobu, fasády nesou stopy pozdního baroka a klasicismu, vznikly i strohé arkády kolem nádvoří.

Nejvýraznějším příspěvkem kapituly k podobě zámku je kaple sv. Víta zaujímající celou západní polovinu severního křídla. Lešany se staly centrem velkého kapitulního panství, do něhož patřily ještě statky Hostěradice, Břežany, Netvořice, Nedvězí aj. Správa panství sídlila v lešanském zámku. Roku 1903 zámek značně poškodil požár, nejvíce utrpěla věž v severním průčelí, která při opravě místo střechy dostala novoromantickou terasu. Za války zde sídlilo velitelství SS, za kterého byla na terasu přistavěna vodárna. Kapitule patřil lešanský velkostatek se zámkem do roku 1949.

Literární osobnost Františka Hrubína

Narodil se na Královských Vinohradech v domě čp. 486 v rodině stavitelského asistenta Františka Hrubína z Břežan (* 1880) a Anny, rozené Novotné z Lešan (* 1887). Rodina žila na Královských Vinohradech, po vypuknutí 1. světové války ale otec narukoval. Matka se proto v roce 1914 přestěhovala s Františkem i jeho jednoročním bratrem Josefem ke svému otci, chalupníku Josefu Novotnému, do Lešan. V Lešanech v Posázaví prožil František Hrubín své dětství a v letech 1916–1922 zde chodil do školy. Posázaví, které zobrazil např. v dílech *Romance pro křídlovku*, *Zlatá reneta* či *Lešanské jesličky*, zůstalo jeho celoživotní inspirací. Studoval na několika gymnáziích v Praze, po maturitě v roce 1932 se neúspěšně pokoušel vystudovat filozofii a práva na Karlově univerzitě. V prosinci 1939 se oženil s Jarmilou Holou, s níž měl dceru Jitku (1940–2020, provdaná Minaříková, překladatelka) a syna Víta (1945–1995, filmový a televizní režisér). Výrazně se podílel na založení dětského časopisu *Mateřídouška*, v letech 1945–1948 ho redigoval. Na II. sjezdu Svazu československých spisovatelů (1956) spolu s Jaroslavem Seifertem odvážně kritizoval spojení literatury a politiky. Zastal se zde nejen perzekuovaných, ale i zavřených básníků (Jiřího Koláře). Emotivně odmítl odsuzující názory Ladislava Štolla na poezii Františka Halase. Na sjezdu byl též zvolen do Ústředního výboru Svazu. Jeho vystoupení vedlo nejprve k zákazu literární činnosti, později mu bylo povoleno omezeně překládat a psát literaturu pro děti, jeho samostatná tvorba procházela různými obdobími zákazů a vydávání. Je pochován na pražském Vyšehradském hřbitově.

František Hrubín, spisovatel, básník

Publikace Františka Hrubína

Zastavení osmé

BENEŠOV

Benešov. Foto Jiří Jiroušek

V 11. století za vlády Přemyslovců probíhala kolonizace dosud neobydlených oblastí jižně od Prahy. První písemná zmínka o Benešově pochází z roku 1219 a jeho první osídlení bylo na místě dnes zvaném Na Karlově, kde vznikl panský dvorec, kostel a okolo nich osada. Poté se centrum přesunulo výstavbou městského tržiště na dnešní Masarykovo náměstí. Na Karlově byl založen minoritský klášter a majitelem se stal pražský biskup Tobiáš z Benešova, který si záhy vybudoval nové sídlo – Konopiště. Po vymření Benešoviců se majiteli stali Šternberkové a po nich

městu zůstal znak – osmicípá zlatá hvězda v modrém poli. Husité zdejší klášter vypálili, když tudy táhli roku 1420 na Prahu.

Husité ale klášter nezničili úplně. Benešov se pak stal významným za doby vlády Jiřího z Poděbrad, když se roku 1451 právě v místním klášteře konal sněm za přítomnosti Jiřího, coby zemského správce, a Eneáše Sylvia, zástupce římské kurie. Jednalo se tehdy o smíření s katolickou Evropou. V roce 1473 vystoupila na zdejším sněmu také královna Johanka a tříhodinovou řečí ve zpustlém klášterním chrámu umravňovala české panstvo,

vyzvala je, aby pamatovali na vládu svornosti jejího manžela a zesnulého krále Jiřího, zanechali rozbrojů mezi sebou a svorně pečovali o blaho a slávu vlasti. Johanka měla vystoupit podle Palackého i na dalším sněmu v Benešově v roce 1474, ale to již došlo k velké rozepři mezi ní a králem Vladislavem Jagellonským, takže se královna uzavřela ve svém vdovském sídle na Mělníce, kde roku 1475 zemřela.

V letech 1541–1566 žil v Benešově zvonář jménem Matěj Špic, z jehož dílny pochází mnoho zvonů, které zhotovil pro okolní kostely, jako v Bystřici, Okrouhlici, Louhovicích, Postupicích, na Hrádku,

Gotický kostel sv. Mikuláše ze 13. století

v Olbramovicích, Kondraci a jinde v okolí. Velkou ranou pro město byla třicetiletá válka a zvláště obsazení švédským vojskem v roce 1648, jehož následky město poznamenaly na mnoho let. Roku 1703 zde byla založena piaristická kolej, na které se vyučovalo základní vzdělání a také gymnázium. Benešov se vykoupil z poddanství roku 1802 a jakožto etnický český město se stal místem vlasteneckých aktivit. Od roku 1871 prochází městem železniční trať Praha – České Budějovice.

Za druhé světové války mělo být město zcela vystěhováno a mělo se stát SS-Stadt

Böhmen. Součástí vojenského cvičiště Zbraní SS Benešov se stalo pouze území západně od státní silnice na Tábor, ovšem do 15. dubna 1943 se museli vystěhovat i všichni obyvatelé žijící na západ od železniční trati a jižně od Máchovy ulice, a to včetně bloku mezi Jiráskovou, Žižkovou a Husovou ulicí. Po válce se součástí města stala dosud samostatná obec Konopiště a ty vesnice, které nyní tvoří katastrální území Benešov u Prahy, a v roce 1980 ještě další, z nichž některé se v roce 1990 opět osamostatnily.

K Benešovu patří neodmyslitelně historie benešovského gymnázia. Sahá až do roku 1703, kdy byla otevřena piaristic-

Gymnázium Benešov

ká kolej v Benešově, vyučování započalo školním rokem 1706/1707, otevřena byla základní škola i první ročníky gymnázia. V roce 1710 byla dokončena stavba kostela svaté Anny, kde gymnázium působil až do roku 1907.

Novorenesanční budova, v níž gymnázium v současnosti sídlí, byla postavena v letech 1905–1907, jejím architektem byl inženýr Karel Dondá. V roce 1912 byla slavnostně vysvěcena školní kaple sv. Prokopa s apsidou, užívaná současně jako školní aula. Autorem její malířské výzdoby byl malíř František Urban.

Světitelem kaple byl strahovský opat Metod Zavoral, někdejší žák benešovského gymnázia.

Objekt v letech 1943–1945 zabrala německá vojska SS, budova byla po jejich odchodu značně zdevastovaná a musela být částečně zrekonstruována. Budova gymnázia je majetkem města Benešov.

Významní ředitelé benešovského gymnázia: Jan Voříšek, Zdeněk Zahradníček ml., Roman Hronek.

Významní studenti: Josef Jaroslav Schaller (1738–1809), zakladatel historické topografie, Josef Javůrek (1741–1820), hudební skladatel, Karel Nový (1890–1980), spisovatel, novinář, Vladislav Vančura (1891–1942), spisovatel, dramatik, filmový režisér, Václav Zítek (1932–2011), operní pěvec, Vladimír Pičman (* 1935), básník, redaktor, překladatel, Josef Topol (1935–2015), básník, dramatik, překladatel, Michal Viewegh (* 1962), spisovatel, Václav Jehlička (* 1948), český politik, senátor a ministr kultury ČR (2007–2009), Petr Kubín (* 1967), historik, hagiograf (nauka zabývající se popisem života a skutků světců), profesor KTF UK.

KULTURNÍ A INFORMAČNÍ CENTRUM, s.r.o.

*Turistické informační centrum,
Masarykovo nám. 230, 256 01 Benešov,
e-mail: infocentrum@kicbenesov.cz,
tel.: 317 726 004,
www.kicbenesov.cz,
www.benesov-city.cz © červen 2010*

Osobnosti Benešovska

Josef Suk (4. 1. 1874 – 29. 5. 1935)

Hudebník, skladatel a pedagog, narodil se v Křečovicích a i v dobách své největší slávy se tam rád vracel odpočívat. Na Pražské konzervatoři studoval kromě hry na housle též skladbu u Antonína Dvořáka. S kolegy z ročníku založil České kvarteto, se kterým pak odehrál v průběhu svého života na 4000 koncertů ve 20 státech. Poslední léta života pobýval v č.p. 739 v Husově ulici v Benešově, kde roku 1935 zemřel. Připomíná jej pamětní deska na domě.

Josef Suk, houslista

Svatopluk Čech (21. 2. 1846 – 23. 2. 1908)

Český básník a prozaik, rodák z Ostředka. Hlavní představitel básnické generace ruchovců, navazující na vlastenecké ideály české literatury. Roku 1899 byl založen v Benešově ochotnický spolek, jemuž propůjčil své jméno jako čestný občan města. Výběr z díla: Husita na Baltu, Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století (1888), Druhý květ (1893).

Jiří Tywoniak (30. 3. 1919 – 31. 7. 1995)

Historik a publicista. Přispěl k zásadní kvalitativní proměně regionální historiografie. Zásluhy si získal jako organizátor archivní, muzejní, památkové a zvláště publikační činnosti. Z jeho podnětu vznikl

Svatopluk Čech

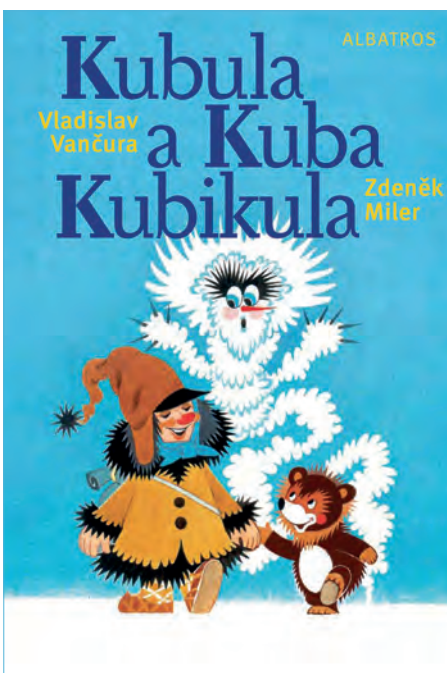
Vladislav Vančura (23. 6. 1891 – 1. 7. 1942) Spolužák a přítel Karla Nového. Narodil se v Háji na Opavsku, dva roky také navštěvoval benešovské gymnázium. Vystudoval medicínu na Univerzitě Karlově v Praze. Věnoval se ale především

Vladislav Vančura

koncem padesátých let úspěšný Sborník vlastivědných prací Podblanicka, v jehož redakční radě aktivně pracoval. Výrazně ovlivnil také podobu Benešovského kalendáře. Jeho práce vyvrcholila úspěšnou monografií „Benešov a Konopiště v minulosti“. V roce 2000 mu bylo uděleno čestné občanství města Benešov in memoriam.

Mojmír Chromý (2. 3. 1940 – 3. 1. 2005) Projektant, politik a starosta Benešova. Projevoval se jako výrazná kulturní osobnost v mnoha směrech, pravidelně publikoval v regionálních tiskovinách historické studie – zejména studie zaměřené na genealogii a heraldiku, inicioval a zahajoval výstavy, připravoval vlastní přednášky z historie regionu a podílel se na scénářích některých historických výstav. Za podporu kultury převzal v prosinci 2002 pamětní medaile T. G. Masaryka a Václava Havla.

Tvorba pro děti Vladislava Vančury

literární činnosti. Byl v čele Devětsilu a České filmové společnosti, přispíval do časopisů Červen a Host. Za okupace se postavil do čela spisovatelské sekce nezákonného výboru inteligence a 1. 7. 1942 byl v Praze – Kobylisích nacisty zastřelen.

Filip Bondy (26. 2. 1830 – 13. 11. 1907) První český vrchní zemský rabín Filip Bondy, též Philipp Jacob Koppel Bondy. Narodil se v Jinošicích na Benešovsku jako syn nezámožného Samuela Bondyho a jeho ženy Marie. Měl mladší bratry Davida a Izáka Ignáce. První vzdělání získal doma od otce. Od roku 1844 studoval jeden rok na Piaristickém gymnáziu v Praze, odkud kvůli německému vyučovacímu jazyku odešel na české Akademické gymnázium v Praze. Zde studoval v letech 1845–1852, jeho profesorem češtiny byl prefekt gymnázia Václav Kliment Klicpera. Dále si tam osvojil němčinu, francouzštinu (ve které také přednášel), základy latiny a řečtiny. Po té vystudoval filozofii na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, kde získal roku 1857 doktorát. Roku 1855 získal městské právo v Praze. Dále studoval kromě italštiny také hebrejštinu a chaldejštinu, talmud a rabbinica jej vyučovali Raphael Schulhof a pražský ra-

Hrob rodiny Filipa Bondyho

bín Salomon Jehuda Rappaport. Diplom rabína mu udělili rabíni Aaron Kornfeld a Daniel Frank. Zapojil se do českého židovského hnutí, založil Spolek českých akademiků Židů, společně s Mořicem Krausem patřil k zakladatelům českého bohoslužebného spolku Or-Tomid. Jako první vyučoval v českém jazyce a začal publikovat český překlad Tóry.

Benešov, Karlov. Foto Jiří Jiroušek

Krajina středu Čech. Foto Jiří Jiroušek

Zastavení deváté

KAREL DRAHOTÍN VILLANI, ČESKÝ ŠLECHTIC

Kaple Panny Marie, Strážkov

Karel Drahotín Villani (23. 1. 1818 Sušice – 24. 3. 1883 Strážkov, obec Struhařov u Benešova), křtěný Karel Boromejský Ignác baron Villani de Castelo Pilonico, byl český šlechtic, liberální politik, vlastenec a básník. Roku 1867 se stal poslancem Českého zemského sněmu za Benešov, Neveklov a Vlašim. Villani byl aktivním účastníkem revolučního hnutí v roce 1848 v Praze. 11. března se konala schůze ve Svatováclavských lázních, při níž byl zvolen do 24členného petičního výboru. Stal se velitelem českého ozbrojeného sboru – Svatováclavské-

ho bratrstva, později přejmenovaného na Svornost. Využil přitom svých vojenských zkušeností. Snažil se vést tuto organizaci v liberálním duchu a vylučoval z ní radikální jedince, kteří chtěli vyvolat ozbrojené povstání. V tomto smyslu mělo pomoci i přejmenování na Svornost, čímž chtěl získat pražské Němce na svou stranu a rozptýlit jejich obavy. Jeho snahy o klidný průběh revoluce ale narazily na odpor radikálních studentů, vedených Josefem Václavem Fričem. Ti získali ve Svornosti převahu a 12. června vyvolali svatodušní bouři. Villani odešel

na Malou Stranu, kde byl 14. června zatčen a uvězněn v Jiřském klášteře na Pražském hradě jako jeden z domnělých vůdců revoluce. Byl několikrát vyslýchán a jeho sídlo prohlíženo Windischgrätzovými vojáky; žádné důkazy protistátní činnosti se ale nenašly. Krátce po 14. září 1848 byl propuštěn na amnes-

Střížkov, brána do zámku

tii. Přestěhoval se z Prahy do Střížkova, kde žil pod policejním dohledem.

28. dubna 1861 po pádu Bachova absolutismu byl nad Villaním ukončen policejní dohled, což mu otevřelo další možnosti zapojení do regionální politiky. V letech 1865–1869 byl benešovským okresním starostou. V této funkci se snažil o zvýšení životní úrovně místních obyvatel. Zvolen byl i podruhé po skončení funkčního období, ale vídeňská vláda jeho volbu nepotvrdila; od té doby působil jen jako člen okresní rady. Roku 1867 se stal poslancem Českého zemského sněmu za

Benešov, Neveklov a Vlašim. Prosazoval obnovení českého státního práva, účastnil se české výpravy na národopisnou výstavu v Moskvě (takzvaná Pout' na Rus), podílel se na oslavách přivezení základního kamene Národního divadla z Blaníku. V srpnu 1868 patřil mezi 81 signatářů státoprávní deklarace českých poslanců,

Karel Drahotín Villani

v níž česká politická reprezentace odmítla centralistické směřování státu a hájila české státní právo. Zemský sněm ho roku 1871 zvolil poslancem Říšské rady (celostátní zákonodárny sbor, tehdy ještě nevolen přímo, ale tvořen delegáty jednotlivých zemských sněmů), kde reprezentoval kurii venkovských obcí. V souladu s tehdejší českou opoziční politikou pasivní rezistence ale mandát nepřevzal a do sněmovny se nedostavil.

Villaniho manželka Matylda organizovala v Praze i ve Střížkově společenský salon, pravidelná přátelská setkání

významných osobností v reprezentativní místnosti domu. Koncept pocházel z Francie 17. století. V českých poměrech existoval „šlechtický salon“, s důrazem na kulturní a zábavní program, okázalost přijetí, pohoštění a eleganci interiérů, a „měšťanský“, rozvrstvený na přátelské kroužky různých profesních či zájmových skupin, v pohoštění chudší a spíše soustředěný na výměnu názorů, zkušeností a nezbytné denní novinky. Villaniho salon měl blíže k měšťanskému, ale navštěvovali jej i příslušníci šlechty. Hovořilo se tam podle národnosti účastníků česky, německy nebo francouzsky. Matyldino příbuzenstvo se aktivně účastnilo: otec vstoupil do Společnosti Vlastenského muzea, matka Eli-

sa proslula ve Vídni i v Praze charitativní činností pro děti.

Villani ve své politické a společenské aktivitě podporoval české národnostní snahy, ale vždy za předpokladu zachování celistvosti rakouské říše. Po vzoru Františka Palackého podporoval federalizaci Rakouska; argumentoval, že národní státy jako Francie a Anglie jsou silné v případě centralizace, zatímco mnohonárodní státy jako Rakousko získají podporu svých obyvatel, jen pokud každému národu dají prostor k rozvoji. Přátelil se s Františkem Jaroslavem Čechem, otcem Svatopluka Čecha, rovněž politicky postiženým po revoluci z roku 1848.

Zastavení desáté

KONOPIŠTĚ – NETRADIČNĚ

Lovecké trofeje, zámek Konopiště. Foto zámek Konopiště

Konopiště je zámek v historizujícím stylu nedaleko města Benešov ve Středočeském kraji, leží asi 2 km na západ od centra Benešova. Dnes je znám především jako hlavní a poslední sídlo následníka trůnu rakousko-uherského, arcivévody Františka Ferdinanda d'Este a jeho české manželky Žofie Chotkové, jehož zavraždění v Sarajevu bylo záminkou zahájení 1. světové války. Významný šlechtický hrad, přestavěný na zámek, zaujímá ostroh nad Zámeckým rybníkem. První zmínka o Konopišti pochází z roku 1318, kdy jeho držiteli byli Beneš a Dobeš

z rodu Benešoviců. Předpokládá se, že gotický hrad byl založen koncem 13. století, nejpravděpodobněji kolem roku 1294. Jeho zakladatelem byl nejspíše biskup Tobiáš z Benešova, rádce krále Václava II., přední reprezentant rodu erbu zavinuté střely a vlivná politická osobnost období po smrti krále Přemysla Otakara II. Benešovici sídlili na Konopišti jen do vymření rodu v roce 1327, kdy je vystřídali páni ze Šternberka, vládoucí hradu až do roku 1590. Po několik století se střídali různí majitelé, ale tím nejvýznamnějším byl poslední vlastník.

Rod Habsburg-d'Este

V roce 1887 koupil zámek s celým panstvím od Lobkoviců František Ferdinand d'Este, od roku 1896 následník císařského trůnu. Zavedl na zámek vodovod a elektřinu. Na zámek také nechal nainstalovat hydraulický výtah. Po 1. světové válce byl na základě zvláštního zákona z roku 1921 zkonfiskován majetek Habsburků a zámek i s parkem připadl československému státu. Následně byl zčásti zpřístupněn veřejnosti. Za 2. světové války byl v Konopišti umístěn hlavní štáb jednotek SS pod velením SS-Brigadeführera A. Karasche. Tyto jednotky byly součástí tankové divize SS-Totenkopf. Po osvobození v roce 1945 bylo Konopiště znovu zpřístupněno veřejnosti. Zámek se do dnešní doby zachoval v podobě, jakou dostal při poslední přestavbě za arcivévody Františka Ferdinanda d'Este. Také vnitřní vybavení zůstalo v co největší míře stejné, jako za doby, kdy zámek obýval následník trů-

nu s rodinou. A tak si lze prohlédnout reprezentativní a hostinské pokoje umístěné v prvním patře jižního křídla zámku, nejstarší prostory zámku s gotickými a renesančními klenbami v kapli sv. Huberta, nebo soukromé pokoje rodiny Františka Ferdinanda d'Este či loveckou trasu z foto na úvodu.

Poslední – desáté zastavení zakončíme jednou vzpomínkou otištěnou v č. 6 časopisu Vltavské proudy. Jedná se o zajímavou epizodu ze života následníka trůnu arcivévody Ferdinanda d'Este. „...Pan Rudolf Strimpl, nájemce dvora na Chlístově u Netvořic, po mnoho let pěstuje na svých polích maliny a jahody ve velkém, zcela po americku, neboť sám dvojnásobným pobytem v Americe (Texasu) naučil se znáti směr tamního intesivního hospodářství...“ (dále již zbylý původní otištěný text).

Zajímavá epizoda ze života rodinného následníka trůnu arcivévody Ferdinanda d'Este. Pan Rudolf Strimpl, nájemce dvora v Chlístově u Netvořic, po mnoho let pěstuje na svých polích maliny a jahody ve velkém, zcela po americku, neboť sám dvojnásobným pobytem v Americe (Texasu) naučil se znáti směr tamního intesivního hospodářství. I v oboru tom docílil p. Strimpl neobyčejných u nás výsledků a konsumentí pražští nemohou si vynachváliti ranné a výborné pochoutky chlístovské, jež za seasons ženy ve zvláštních koších donášeji ku parníkům ve Stěchovicích. Manipulace s pěstováním spojená vyžaduje nesmírnou trpělivost a znalost a jen tak bylo možno docíliti tu ovoce nejen chuti výborné, úrody hojné, ale i velikosti překvapující.

Není divu, že kdo viděl výsledky práce takové, mluvil takřka o zázraku, ježto půda tamní je až smutně proslulá. Nebylo také divu, že i pan arcivévoda František Ferdinand d'Este doslechnul o skvělé plantáži jahodové a malinové a na skrovný stateček přijel, aby sám se přesvědčil.

Přijel s celou rodinou, při čemž měl příležitost hned také se přesvědčiti o bíděných cestách tamního okolí. Arcivévodská rodina provedena byla po jahodništích i malinovištích, kde právě jahody dozrávaly. Pan Strimpl na rychlo dal upravit v besídce občerstvení, záležející právě v nejkrásnějším výběru jahod, z nichž vrchní jahoda přímo obrovských rozměrů trůnila na vrchu mísy, jako královna. Vznešení hosté obdivovali se tak oné velké jahodě, že pojídali jen její menší družky. »Taková jahoda je věru jen na podívání, tu věru nesmíme snísti«, řekl pan arcivévoda. Oči dětí arciknížecích byly však právě na tuto zvláštnost upiaty a ručka nejmladšího Arnošta už se po ní vztahovala. »Nesmiš«, připoměl znovu otec, načež malíčkový smuten bral nezapovězené ovoce menší. Konečně společnost odcházela. Malý princ ještě znovu rozroutěný pohled vrhnul k míse a královské jahodě tam zbývajícím. Kdosi z domácích slitoval se nad malíčkým a honem mu jahodu podstrčil. Od té doby jmenován byl p. Strimpl dodavatelem dvora arciknížecího a ovoce své do dnes posílal nejen na Konopiště, ale i na ostatní místa a do Vídně, kam zesnulý arcivévoda zavítal.

A kdo byl Rudolf a Ludvík Strimpl?

Narodil se 9. 5. 1859 v Praze na Starém Městě a zemřel 15. 3. 1920 v Drahonicích. V 80. letech 19. století cestoval po Evropě a Americe, kde získal přehled o moderním zemědělství s poznatky z pěstování velkoplodých jahod, které posléze uplatnil na Chlistově u Teletína. Podporoval vědění a společně s manželkou také české školství. Vážil si lidí a pomáhal jim, bojoval proti chudobě. V mládí byl jeho častým hostem synovec Ludvík Strimpl, který za první světové války působil v Paříži jako sekretář Československé národní rady, který přímo spolupracoval s T. G. Masarykem a dr. E. Benešem při vzniku Československé republiky a po vzniku nezávislého státu se stal diplomatem.

Rudolf Strimpl

Rudolf Strimpl byl po cestách po Evropě a Americe propagátorem technických novinek zejména v zemědělství. Jeho přínos je také v osvětových přednáškách, podpoře spolků. Pronajímá si statek Chlistov u Teletína a úspěšně zde

Statek Chlistov na přelomu 19. a 20. století

Tomáš G. Masaryk a dr. E. Beneš

Česká národní rada

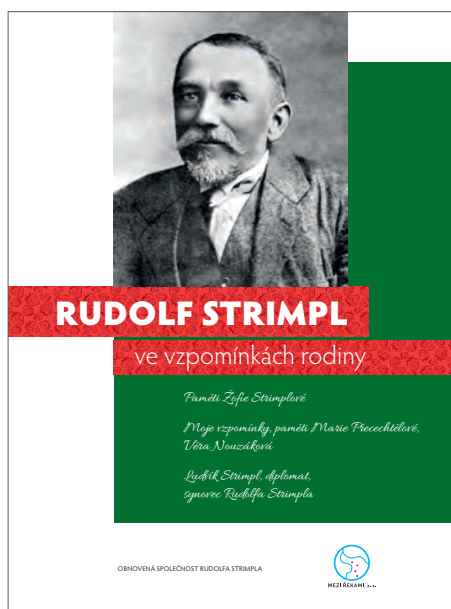
rozvíjí pěstování a obchod s tehdy neznámými velkoplodými jahodami. Dává tak obživu lidem z Krňan, Třebsína, Netvořic, Hradištka mezi Vltavou a Sázavou. Pěstování jahod se pak rozšíří do celých Čech a na Moravu a až do sedmdesátých

let 20. století patří na Jílovsku k základním zemědělským plodinám. Sám patřil na konci 19. století k okruhu cestovatele Vojty Náprstka. Za ženu si bere jeho schovanou, absolventku Náprstkova institutu pro mladé dívky. Jednalo se většinou o sirotky a vedle základního vzdělání, péči o domácnost se zde rozvíjely znalosti jazyků, literatury a další společenské vědy. Emancipace žen byla v té době teprve v začátcích. Společně se ženou, učitelkou, na Lounsku podporují české školství.

To má význam pro pozdější období, kdy tato část Čech spadá do Sudet, ale Rudolf Strimpl umírá na španělskou chřipku již roku 1920, takže se této smutné etapy českých dějin již nedožívá.

Ludvík Strimpl

Publikace vydaná Mezi řekami, z.s. k 100. výročí smrti R. Strimpla.

Československé národní rady a po vzniku nezávislého státu se stal diplomatem. Do protirakouské revolty se Ludvík Strimpl zapojil mnoha způsoby. 16. září 1915 se přihlásil ke službě ve zbraní, byl však záhy určen k politické a propagační práci v Českém komitétu zahraničním a posléze v Československé národní radě. Pro odbojovou centrálu vytvořil řadu propagačních tiskovin, ale i úředních tiskopisů, spolu s výtvarníkem Emilem Purghartem vypracoval návrh na československý znak, který legionáři nosili na stejnokroji.

Ludvík Strimpl (1880–1937), synovec cestovatele a první jahodáře v Čechách Rudolfa Strimpla, malíř, který za války působil v Paříži jako sekretář

Krňany – Teletín. Foto Jiří Jiroušek

Events
Personalities

1/

Info booklet

CENTURIES BETWEEN THE VLTAVA AND SÁZAVA

Publication Editor: VÁCLAV ŠMERÁK

Graphic design: Pavlína Najfusová

STOP TO LOOK, BUT COME ALONG

... as you stand on the edge of a rock promontory near the confluence of the Vltava and Sázava rivers in what today is called the Sekanka, your gaze will fall on the contours of the foundations of the Benedictine monastery of 'the Beheading of St John the Baptist'. Imagine yourself back in 999 AD, when Boleslav II ordered the building of only the second male monastery in Bohemia, above the confluence of the two main rivers of Central Bohemia, in premonition of his own death. This was a time when Bohemia was torn between steering towards Western culture, represented by the Benedictines from a monastery on the Bavarian border, and the more Eastern teachings of Cyril and Methodius from Byzantium. The monastery thus influenced not only nascent Czech statehood, but culturally, morally and economically the entire region between the Vltava and Sázava.

Let us, too, take the trails walked by wayfarers of old, the monks, pilgrims, wagon merchants, footpads, artisans of all kinds, gold diggers and cattle thieves. These routes have for the most part survived down the centuries, albeit topped by asphalt and deafening cars. Yet, there are hiking and cycling trails as well, to guide us through the beautiful, if slightly melancholy, and picturesque undulating landscape environs of both rivers.

Boleslav II. 'The Pious' (932? – 7 February, 999) was a Czech prince of the Přemyslid family who ruled from 967/972–999, according to the chronicler Kosmas, 'the most Christian of men, father to orphans, protector of widows, consoler of the grieving'.

First Stop

THE MONASTERY OF THE BEHEADING OF ST JOHN THE BAPTIST

This island of about 3 hectares was chosen by the monks because, unlike others, it had high banks over the Vltava River and was surrounded by dense forests. A thousand years ago, there was no sign of the high water in today's Vranov lock, which is there to even out the water vented from the Slapy and Štěchovice dams. The monastery sought to live up to the ideals of the Order of St Benedict, by being secluded deep in the forests: The Benedictines typically sought out desolate places for their hermit-like existence, to be filled with undisturbed concentration on prayer and reverence for God. (There were exceptions, when it came to the moral upbringing of nobles, one such case being the Monastery of St George at Prague Castle). It may be that prince Boleslav II also wanted to make inroads into the forest complex that stood between the Central Bohemian homesteads and South Bohemia. The area around the Vltava and Sázava confluence is also considered a virtual border zone between the Slavníkov clan estates and Přemyslid Bohemia.

The monastery itself was probably founded a year later and under Boleslav III (born around 965 – died 1037). **Lantbert (Lambert)**, a monk from the Bavarian monastery in Niederaltaich, was chosen as the superior, or Abbot. With him, from Bavaria, came a whole company of monks. The island monastery kept up

close relations with its parent monastery for a very long time, part of the monastic company being of German origin. This is evident from 13th century records of the monks, made when abbots were being elected. Judging by their names, the company was about half Czech by origin, half German. Other preserved records date from the years 1395–1416, by which time, again judging by the names, most of the monks were Czech-born.

The look of the original monastery

The original monastery was, most likely, timber-built. Archeologists have unearthed a system of stake pits, the imprints of wooden structures and a layer of charred wood. The building stood on the site of an earlier Romanesque church. To the north of it was, judging from archeology, a cluster of timber buildings, or rather their fragments, some may have been part earth-houses. These were built adjacent to the wings of the cloisters of the later Gothic monastery. The whole layout seems to suggest the timber buildings dating from the founding of the monastery were built to the classic Benedictine ground plan, in which the monastery church formed the major axis of the main building, with an adjacent cloister. It is noteworthy that this image of the 'wooden' Ostrov island did not change until about the 1130^s. Also connected with the timber part is the stone tomb of

a prominent abbot, probably Lambert, a man aged 55–60, buried together with his iron-spiked abbatial staff, in a robe whose collar was woven with gold threads, and at his waist a pouch containing a fire-steel flint and an eggshell. The grave was not disrupted when the church was rebuilt.

Rebuilding

The timber phase of the island monastery lasted until 1137, when it burned down. Soon after, a new, masonry construction was begun. Because the monastery was not wealthy, the construction progressed slowly and parts of it were not completed until the last quarter of the 12th century. A Romanesque basilica with three apses in one plane was built, and later on (by the end of the 12th century) a triple nave was added, with a two-towered frontage by 1225. This complex was ransacked in 1278 by the Brandenburgs, who stayed here for 6 weeks. The extent of their destructiveness is marked by the fact that when the ravaged and abandoned monastery was later offered to the Cistercians, they rejected it and instead chose the royal hunting court at Zbraslav to found their new monastery.

Demise

The monastery's surviving foundations

In the 1280^s the monastery was restored by the Benedictines, with subsequent reconstructions followed during the peak Gothic period under Emperor Charles IV, in particular the extension to the basilica with a rectangular choir. Archaeological research confirms there was further looting (in 1381), a fire in 1403, and during the Hussite wars, in 1420, the monastery was again ransacked and set on fire. The bell tower collapsed. Miraculously, however, the 'Mother of God' bell dating from 1404 was saved. A quarter of a century later, in 1444, the temple vault collapsed. The last community of monks moved to the seat of the Provost at Svatý Jan pod Skalou [St John under the Rock] in 1517, while their buildings continued to be used by occasional hermits. The monks also took with them the aforementioned bell, which remains to this day at the Monastery of St John under the Rock and is one of the oldest bells in Bohemia.

Second Stop

SEKANKA

Sekanka – [‘sekat’ means to chop or hew], got its name from the deep sunken tracks (holloways) in the northern part of the rock outcrop, gouged out over time by wagons going up from the Vltava river to the plateau above the confluence and taking the shortest route south to Benešov, or to Bystřice u Benešova. The small town is not mentioned in written sources. It was founded in the 13th century (some-time between 1225 and 1270) and probably belonged to King Přemysl Otakar – who thus controlled the Benedictine monastery at Ostrov and particularly the dwindling gold reserves, which had been panned from the Sázava river since the time of the Celts. The small town itself was the artisan centre serving the monastery and the surrounding area. From archaeological digs it appears the craftsmen here were also engaged in blacksmithing, iron smelting and metalworking, making bronze objects, pottery, leather goods and articles of domestic consumption including tools for gold panning in particular. Sekanka was a small market village by disposition, but owing to its ownership, had an early urban character. The clearing between the houses was comparable to, say, the square in České Budějovice [Budweis].

The residents left the township during the Brandenburg raids (1278–1283). The place is thought to have met its end in 1278, when the surrounding area and the monastery were ransacked, and since

it lacked agricultural infrastructure, its former residents never resettled it. Numerous finds show that the inhabitants left the town in a hurry, abruptly taken by surprise.

Probably after its fall, another settlement was established downstream of the Vltava and Sázava confluence, which later became the town of Davle; the property register of the Ostrov monastery for 1310 lists the homestead of Hradyszcze, today’s Hradištko municipality, situated on the plateau of the promontory about 2 kilometres southeast of Sekanka. Today, the name Sekanka is applied to the cluster of holiday cottages in the area. It was here that Czech archaeology made extensive and significant finds about the Middle Ages, in the 1950^s and 60^s. Unmistakable remnants of stone fortifications and finds attesting to trade and long-distance contacts were unearthed. There is extensive evidence of medieval holloways, both on the promontory and on the opposite slopes near St Kilian. The fortifications were predominantly on the southern side, because the site is protected by steep rocky cliffs and the river from other directions. The promontory is crossed by two lines of defence, comprising an outer bulwark, a massive moat and an inner rampart. The outer escarpment was made of material excavated from the moat, a trench over 10 metres wide. In the 3rd quarter of the 13th century, a two-metre-high stone and mortar wall was

built along the inner rampart, but barely two-thirds completed. Its remnants still jut out of the earthworks in some places. Access was along the eastern edge, secured by an unspecified structure aligned with the inner fortification.

Sources: In 1965 the locality was listed in the register of cultural heritage monuments under the title 'Former town – Hradce stronghold (Šance, Sekanka)' – Miroslav Richter: *Hradištko u Davle – small town of the Ostrov monastery*, Prague: Academia, 1982, 324 p. + 64 glossy tab. + 3 addenda..

Some of the finds can be seen in the Regional Museum in Jílové u Prahy.

Third Stop

FROM HRADIŠTĚ TO HRADIŠTKO

The earliest historical record of the village dates back to the younger Stone Age and can be associated with later finds of gold in the sandbanks of the Sázava river. An important chapter of its history came to be written by the 13th century, when a small market town grew in the northernmost part of the settlement environs, on the promontory called Sekanka, set close to the Benedictine monastery of St John the Baptist at Ostrov. The small town consisted of several dozen single- and multi-storey houses, built on a rectangular ground plan, around a central market square. The settlement was not long-lasting, but we can still see traces of its former existence in the Sekanka terrain. Around 1278 the settlement – small town – stronghold, possibly, was burned down and the survivors moved to the site of today's Hradištko. The land changed hands over the centuries, with 1636 being a landmark year, for Hradištko was bought by the Premonstratensian Order, which has its seat on Strahov in Prague, by the then Abbot, Kryšpín Fuk. He left his mark on the entire central Vltava river catchment, by championing the navigability of this stretch of the Vltava, and the burgeoning of the region. At the beginning of the 18th century, the Abbot of Strahov, Vít Seipl, had a Baroque château built in the centre of the village, where it stands almost unchanged to this day. The château interior is decorated with frescoes

on religious themes by the renowned painter Jan Václav Spitzer.

Hradištko Concentration Camp

All that remains here to mark the horrors of the Second World War is a stone from the Flossenbürg roll-call yard, or 'Apellplatz'. The concentration camp at Hradištko was no mere offshoot of a Bavarian prison camp. Here, prisoners were doing slave labour, the sick were murdered, and death transport trains loaded up with victims. The area became an SS training zone, and locals were evicted from three towns and dozens of municipalities. Also commandeered were the 'tramping' settlements of recreational backwoodsmen. More than 30 thousand people lost their homes. Some had nowhere to return to after the war. Their homes had been shot to pieces during artillery practice.

The displacement of the inhabitants of Benešov, Neveklov and Sedlčany districts went on between 1942 and 1944. The land between the Vltava and Sázava, bounded by these rivers, by the state road to Tábor, the railway line Olbramovice – Sedlčany and the Sedlčany–Příbram road, became a Waffen-SS training area in the Benešov region. (SS-Truppenübungsplatz Beneschau, later renamed SS-Truppenübungsplatz Böhmen, i.e. 'The SS-Bohemia Training Zone') some 441 km² in all. The evictions were done in several stages, impacting 70 municipalities,

180 settlements and 30,000 people. Of these, almost half were forced to leave the region, and about 16,000 of them became slave-labourers for the SS units in the occupied territory. From a geopolitical point of view, this territory and similar sites such as Milovice or the Jihlava district were meant to break up the cohesion of the Czech nation, by introducing prospective post-war German enclaves, and to drive the Czechs out of central Europe. The deadline for the plan's completion was 31 December 1945. World War II ended on 8 May 1945.

April 2017 saw the opening of a new educational trail at Sekanka about the history of this medieval small town and the Hradištko concentration camp outpost of the Flossenbürg camp

Fourth Stop

VYSOKÝ ÚJEZD – CHURCH OF THE BIRTH OF OUR LADY

The municipality of Vysoký Újezd lies to the west of Benešov and about 3 km from the Slapy Dam, which has forever submerged the once legendary St John's Rapids and the Hotel Záhorský associated with the name of Ing. Rudolf Formis.

The dominant feature of the municipality of Vysoký Újezd and the whole surrounding area is the church dedicated to the 'Birth of Our Lady', built between 1301 and 1340 in the Gothic style. It was later rebuilt several times and supplemented with Baroque elements. These have covered up the original Romanesque style of what is today's Baroque tower. The Romanesque staircase within has survived. The municipality is most likely situated on what used to be called the 'Celtic' and later the "Plavecká" trail, [whose name might suggest swimmers, but is to do with river log transport]. The remnants of the trail are still noticeable in the landscape today. The specific route here joins Vysoký Újezd, Jablonná, and Chlum. The "Boii" Celts ruled Bohemia in the third century B.C. [The Romans called their land Boiohaemum, the home of the Boii – hence the name Bohemia.] Predating the 'Birth of Our Lady' church that has stood here since the 14th century was a Romanesque rotunda. The earliest mention of this building dates from the first half of the 12th century. We can also date the founding of Vysoký Újezd from this time. At the time the Knights of

Újezd had a fortress here and in the valley under Újezd was the fortress of the Knights of Nedvězí. This was an era of colonization of the sparsely populated country. On the site of today's extensive village square, lined with centuries-old linden trees, some digging to do with roadworks and water pipeline construction unearthed many skulls and bones, presumably a mass burial ground. This could have been the aftermath of ancient battles, or the mass graves of plague victims. Chroniclers' views vary as to the likely timing. Plague raged in this area during the Thirty Years' War (the second half of the 17th century). It is said that an underground passage used to exist between the church and the Nedvězí manor, since collapsed, it seems. The connection between the Nedvězí estate and the Újezd church is confirmed by the tombstones in the church walls, among others the grave-stone of Mariana of Nedvězí from Žďár.

At the turn of 1934 and 1935, the German refugee and highly proficient radio engineer Rudolf Formis hid himself away in a small hotel called Záhoví, on the site of what is now the Slapy Dam, and from there made regular anti-Nazi broadcasts to his former homeland on his self-made radio station. In January 1935 he was tracked down by agents of the Nazi intelligence service the Sicherheitsdienst and, under dramatic circumstances, fell victim to vigilante murder, carried out on the basis of the secret illegal judgment of a Vehmic court. Ing. Formis was thus one of the first victims of Nazi fascism in our lands.

Fifth stop

NETVOŘICE

Archaeological finds from the Netvořice area confirm the area was settled as early as the Stone and Bronze Ages. The first written report confirming the existence of Netvořice dates from 1205. At that time, the Czech King Přemysl Otakar I endorsed a deed of donation by Knight Čas of Netvořice where he waived his entitlement to the land of the Ostrov Monastery on the Vltava River. It is here that the Latin name Netvoricium appears for the first time. Let us skip forward in time to the first half of the 19th century, which culminated in the June uprisings of 1848. Netvořice were also involved. The residents refused to keep working under the Corvée system of unpaid serf labour, even before it was abolished on 7 September 1848, so the harvest had to be gathered by itinerant hired labourers. Just as in the nearby municipalities, Netvořice set up its own National Guard, whose guardhouse was on the ground floor of the town hall. In 1848, Netvořice comprised 94 houses. This remained the size of it, with small fluctuations, for quite some time. In 1862 the former guilds in Netvořice came together to form a 'Trade Association', which in 1870 acquired its own banner. A local history publication dating from 1875 by A. N. Vlasák about the district of Neveklov, which Netvořice belonged to at that time, says: 'Netvořice is an ancient small town about one hour and a half north of Neveklov with 870 inhabitants, living in 93 houses (830 Catho-

lics, 40 Jews). The townspeople make a living from the land and ordinary crafts. The trades represented in the small town were: 2 inns, 1 tavern, 3 spirits vendors, of convenience stores of general wares and fabrics 7, of field crops merchants 3, 3 bakers, 2 butchers, 2 coopers, 3 blacksmiths, 1 wheelwright, 10 cobblers, 10 tailors, 3 joiners, 2 locksmiths, 1 saddler, 1 furrier, 1 soap maker, 1 carpentry apprentice, of master masons 2, 8 apprentices. Markets, annual and for cattle. What had been a small tannery business, run by the Heřman family, grew into factory production at the turn of the century by bringing in steam engines and machinery and became the largest enterprise in Netvořice.'

In the mid-19th century, several notables were born in Netvořice who were to make their mark on Czech cultural and political life. In 1859, the writer Ludmila Grossmannová Brodská was born in a low house next to the 'old school', since demolished. She started literary work aged 17 in the magazine "Paleček". She published a total of 30 volumes of prose and verse. They were in large part devoted to children and youth. She died in 1935 and is commemorated by a plaque on the 'old school' wall. In 1854, Antonín Mottl, one of the organizers of the nascent labour movement and co-founder of the Czechoslovak Social Democratic Party was born in Netvořice in the standalone house "Na dolíkách". He was much persecuted for

his socialist views, which led him to emigrate to Germany, where he made his living as a tailor's apprentice. After 1918 he returned to Netvořice, for the rest of his life. He died in 1933 and was buried in the local cemetery. Jan Herman was born in Netvořice in 1856. He was later active in his birthplace and the surrounding area as a teacher, and his son, born in Neveklov, popularised Czech music around the world as a pianist and member of the Czech Quartet, with which he travelled abroad also. He was awarded 'National Artist' status and died in 1946 in Prague. Contemporary natives of Netvořice include RNDr. Václav G. Cílek. He was born on 2 December 1929 in Netvořice, made a career as a geologist who worked extensively in Africa, and is the father of Czech geologist and climatologist Václav Cílek (*1955). Václav Cílek Sr. grew up in a bygone world. He worked on oil exploration around Hodonín and discovered an oil deposit there. From 1969 he worked in Africa as a field geologist. He personally surveyed the entire coast between Kenya and Mozambique and there discovered the world's greatest deposits of titanium.

Sixth Stop

KAMENNÝ PŘÍVOZ – JAN MORÁVEK

The poet and novelist Jan Morávek grew up in the household of a butcher and innkeeper. After finishing at the town school in Jílové, he began his studies at the chemistry department of the Higher Industrial School in Prague, but after the first year returned home to his parents to treat his lung condition, and did not finish his studies. When his father died in 1904, Morávek left home and became an actor with travelling theatre troupes. After three years of full-time military service, he briefly worked (1912) in the Prague Smíchov 'Intimate Theatre'. From 1912–14 he was a member of the Tuttrova Theatre Company in Náchod. In 1914 he joined the First World War effort on the Serbian front, was wounded and after treatment in Osijek and Prague retired to civilian life. In 1919 he joined the Theatre in Royal Vinohrady as an actor, but for financial reasons transferred to Hašler's stage at the Lucerna. In 1920 he became the editor of 'Countryside Defence' magazine and was editor of the Calendar of the Republic. In the same year he became an employee of the Publishing House Melantrich: he helped out in the editorial office of the 'Czech Word', from 1924 to 1940 he was editor-in-chief of the 'Prague Illustrated News' (where he published in 1921–22 his 'The Fight for the Skies', in 1933 the humorous prose Radecký as well as 'Cannoneer Jabůrek contra Babinský' and 'Old Blažková' /with Jaroslav Veselý/, in 1941 the novel 'The Fisherman's Wife',

in 1942 'Bread self-denied', in 1943 'Market Folk'). From 1925 to 1932 he edited the magazine 'The Star of Czechoslovak Ladies and Girls' (where he published the serial novel 'Under a Cloud' in 1942). He retired early in 1941.

As a writer, he made his name as the author of folk novels, finding inspiration for his topics among the local gamut, human and otherwise, of his native Posázaví (the region around the Sázava river). These dated mostly from the second half of the 19th century to the First World War. He became one of the most avidly read writers of the 1930^s and 40^s. In this he followed in the footsteps of rural realist prose (like K. V. Rais) and proved to be a skilful storyteller with a feel for colloquial language and well-spun stories, a tendency towards the pastoral and to sentimental melodrama, lyrical descriptions of nature and naturalistic detail. He managed to portray the contrast between love for his home and his war experience (e.g. 'The Fiery Cauldron'), capturing ancestral and professional traditions, life fates and existential struggles of his lead characters, be they rafters and log-drivers ('Log-drivers on the Sázava', 'There was a ferry on the Sázava'), poachers and foresters ('The Wilderness'), stonemasons ('Rock tribe') and merchants ('Heart under lock and key').

Seventh Stop

LEŠANY

Lešany is a municipality in the Central Bohemian Region, district of Benešov, situated about 15 km northwest of Benešov. It has a population of 796. The place is notable for its Baroque Classicist château and particularly the nearby military museum, some 2 km northeast of the municipality centre. The villages of Břežany and Nová Ves are also affiliated.

In 1683, Lešany was acquired by the St Vitus metropolitan Chapter at Prague Castle, who built the château on the site of the former fortress. This led to the present four-wing ground plan, where the façades bear witness to late Baroque and Classicism styles, with more austere arcades remaining around the courtyard. The most significant contribution of the metropolitan Chapter to the château's appearance is the Chapel of St Vitus, taking up the entire western half of the north wing. Lešany became the centre of a large Chapter estate, which included the home-steads of Hostěradice, Břežany, Netvořice, Nedvězí, etc. The estate administration office was in Lešany château. In 1903 the château was extensively damaged by fire, the tower in the northern façade suffered the most, and during its repairs was given a neo-Romantic terrace instead of its former roof. During WWII the site became an SS headquarters, and water tower infrastructure was added to the terrace. The Chapter owned the large Lešany estate and château until 1949.

The Literary greatness of František Hrubín

He was born in 'Royal' Vinohrady in Prague in house No. 486 into the family of construction assistant František Hrubín of Břežany (b. 1880) and Anna, née Novotná of Lešany (b. 1887). The family lived in Vinohrady, but after the outbreak of World War I, his father enlisted. In 1914, his mother moved to live with her father, cottager Josef Novotný, in Lešany, with her sons, František and his one-year-old brother Josef. František Hrubín spent his childhood in Lešany in the Posázaví and went to school there from 1916 to 1922. Posázaví, which he described in his works, including the 'Romance for Flugelhorn', 'Golden Reneta' or 'The Lešany Manger', remained his lifelong inspiration. He studied at several grammar schools in Prague, and after graduating in 1932 tried unsuccessfully to go on to study philosophy and law at Charles University. In December 1939 he married Jarmila Holá, with whom he had a daughter Jitka (1940–2020, by married name Minaříková, translator) and a son, Vít (1945–1995, film and television director). He was a prominent member of the children's magazine *Mateřídouška*, and from 1945 to 1948 its editor. At the Second Congress of the Union of Czechoslovak Writers (1956), he and Jaroslav Seifert courageously criticized how literature was being politicized. He made a stand

not only in support of the persecuted, but also of the imprisoned poets (Jiří Kolář). He emotively rejected Ladislav Štoll's judgmental views on the poetry of František Halas. At that Congress he was also elected to the Central Committee of the Union. His outspokenness first led to a ban on his literary activity, though later he was allowed to translate and write children's books to a limited extent, while his own writing went through various periods of being banned and being published. He is buried in Prague's Vyšehrad Cemetery.

Eighth Stop

BENEŠOV

During the Přemyslid reign in the 11th century, hitherto uninhabited areas south of Prague were colonized. The first written record of Benešov dates from 1219, the first settlement being at a place called Na Karlově, with the establishment of a manor, a church and a settlement. When the town market square was built, today's Masarykovo náměstí, the natural centre of the town moved over with it. A Minorite Order monastery was founded at Na Karlově, which came under the governance of the Bishop of Prague, Tobiáš of Benešov, who soon built a new residence – Konopiště. After the Benešovite lineage expired, this came under the ownership of the Šternberk family, who have left their mark on the town insignia – an eight-pointed gold star on a blue background. The Hussites burned down the monastery when they came this way on their crusade to Prague in 1420.

But the Hussites didn't destroy the monastery completely. Benešov gained importance during the reign of Jiří of Poděbrady, when in 1451 a meeting was held in the local monastery in the presence of Jiří, as the territory governor, and Eneáš Sylvia, representing the Roman curia. The meeting was called to make peace with Catholic Europe of that time. In 1473, Queen Joan also addressed the local council, and in a three-hour speech in the desolate monastery temple she chastised the Czech gentry, invited them to be mindful of her late husband's harmonious

reign, to end their internecine conflicts, and in full accord to care for the welfare and glory of the homeland. According to the historian Palacký, Joan was also due to speak at another meeting in Benešov in 1474, but a great dispute flared up between her and King Vladislaus II of Hungary, so the Queen ensconced herself away in her dowager residence in Mělník, where she died in 1475.

From 1541 to 1566 a bellmaker by the name of Matěj Špic lived and worked in Benešov, and his foundry workshop gave birth to many bells for the surrounding churches, such as in Bystřice, Okrouhlice, Louňovice, Postupice, na Hrádku, Olbramovice, Kondrace and other places in the area. The town suffered greatly during the Thirty Years' War, especially when seized by Swedish troops in 1648, and bore the consequences for many years. In 1703 a Piaristic College was founded here, for elementary schooling, as well as a grammar school. Benešov bought its way out of serfdom in 1802 and as an ethnically Czech town became a centre of patriotic initiatives. In 1871 the town became accessible along the Prague – České Budějovice railway line.

During World War II, the town was to be completely depopulated and was earmarked to become the SS-Stadt Böhmen. While only the area to the west of the state road to Tábor was to become the military artillery training ground SS Benešov, all residents living west of the

railway line and south of Máchova street had to move out by 15 April 1943, including the block between Jiráskova, Žižkova and Husova streets. After the war, the till-then separate village of Konopiště and the villages now forming the cadastral area of Benešov u Prahy were subsumed as parts of the town, and in 1980 yet more, some of which became independent again in 1990.

The Benešov grammar school is an intrinsic part of the town's heritage. It dates back to 1703, when the Piaristic College in Benešov opened, tuition began in the school year 1706/1707, with an elementary school and the first years of the grammar school. In 1710 the construction of St Anne's Church was completed, where the grammar school was based until 1907.

The Neo-Renaissance building of today's grammar school was built between 1905 and 1907; its architect was the engineer Karel Donda. In 1912, the school chapel of St Procopius complete with an apse was consecrated, and also served as the school assembly hall. Its artistic decoration was by the painter František Urban. The chapel was consecrated by Strahov Abbot Metod Zavoral, a former pupil of the Benešov grammar school.

The building was commandeered by German SS troops between 1943 and 1945, the building suffered great devastation and after their departure had to be partially rebuilt. The grammar school building is owned by the town of Benešov.

Notable Benešov grammar school Head teachers: Jan Voříšek, Zdeněk Zahradníček Jr., Roman Hronek.

Notable students: Josef Jaroslav Schaller (1738–1809), founder of historical topography, Josef Javůrek (1741–1820), composer, Karel Nový (1890–1980), writer, journalist, Vladislav Vančura (1891–1942), writer, playwright,

film director, Václav Zítek (1932–2011), opera singer, Vladimír Pičman (b. 1935), poet, editor, translator, Josef Topol (1935–2015), poet, playwright, translator, Michal Viewegh (b. 1962), writer, Václav Jehlička (b. 1948), Czech politician, senator and Czech Minister of Culture (2007–2009), Petr Kubín (b. 1967), historian, hagiographer (dealing with the description of the life and deeds of saints), professor at the Catholic Theological Faculty of Charles University.

KULTURNÍ A INFORMAČNÍ CENTRUM, s.r.o.

Tourist information centre,
Masarykovo nám. 230, 256 01 Benešov,
e-mail: infocentrum@kicbenesov.cz,
tel.: 317 726 004,
www.kicbenesov.cz,
www.benesov-city.cz © červen 2010

Benešov-region Notables

Josef Suk (4. 1. 1874 – 29. 5. 1935) musician, composer and educator, born in Křečovice, happily going back there for recuperation even in his glory days. In addition to playing the violin, he studied composition with Antonín Dvořák at the Prague Conservatory. He founded the Czech Quartet with his study-year colleagues, and played some 4000 concerts in 20 countries with them during his life. For the last years of his life, he stayed at No. 739 Husova street in Benešov, where he died in 1935. He is commemorated by a plaque on the house.

Svatopluk Čech (21. 2. 1846 – 23. 2. 1908) Czech poet and novelist, native of Ostředek. A leading representative of the Ruchovci poetic generation, reviving the patriotic ideals of Czech literature. In 1899 an amateur dramatics association was founded in Benešov, to which he lent his name, being an honorary citizen of the town. Selected works: 'The Hussite on the Baltic', 'Mr. Brouček's new epochal trip, this time to the XV century' (1888), 'The Second Flower' (1893).

Jiří Tywoniak (30. 3. 1919 – 31. 7. 1995) historian and publicist. He contributed to a fundamental qualitative transformation of how regional history was handled, the discipline known as historiography. He was highly regarded as an organizer of archival, museum, heritage and especially publishing activities. This was typified by the Podblanicko region Compendium of Local History Papers, published at his instigation in the late 1950s with his active participation on the editorial board. He also greatly influenced the form of the Benešov cultural calendar. The culmination of his work came with his much-lauded monograph 'Benešov and Konopiště in

bygone times'. In 2000 he was made an honorary citizen of the city of Benešov, in memoriam.

Mojmír Chromý (2. 3. 1940 – 3. 1. 2005) designer, politician and mayor of Benešov. He was clearly a prominent cultural figure in many ways, regularly publishing historical studies in the regional press – in particular, history studies focused on genealogy and heraldry. He initiated and opened exhibitions, prepared his own set of lectures on the history of the region and helped with the scenography of some history exhibitions. In December 2002, he was awarded the T. G. Masaryk and Václav Havel commemorative medals for promoting culture.

Vladislav Vančura (23. 6. 1891 – 1. 7. 1942) classmate and friend of Karel Nový. Born in Háji, Opava, he also attended the Benešov grammar school for two years. He studied medicine at Charles University in Prague. The main thrust of his work was literary, however. He was head of the Devětsil association of Czech avant-garde artists and of the Czech Film Society, contributing to the magazines Červen and Host. During the occupation he led the writer's section of the Illegal Intelligence Committee and on 1 July 1942 was shot dead by the Nazis in Prague – Kobylisy.

Filip Bondy (26. 2. 1830 – 13. 11. 1907) the first Czech Chief Rabbi, also known as Philipp Jacob Koppel Bondy. He was born in Jinošice in the Benešov region as the son of a not particularly wealthy couple, Samuel Bondy and his wife Marie. He had two younger brothers, David and Isaac Ignac. His elementary schooling came from his father, at home. From 1844 he studied for one year at the Piaristic Grammar School in Prague, and because

of the teaching being in German, went on to the Czech Academic Grammar School in Prague. He studied there from 1845 to 1852, his Czech tutor being the prefect of the grammar school, Václav Kliment Klicpera. There he also mastered German, French (in which he also lectured), as well as foundation Latin and Greek. After that he studied philosophy at Charles-Ferdinand University in Prague, where he received his doctorate in 1857. In 1855 he was granted Prague citizen status. In addition to Italian, he also studied Hebrew and Chaldian, while also taught the Talmud and Rabbinica by Raphael Schulhof and Prague Rabbi Salomon Jehuda Rappaport. He was awarded his Rabbinical degree by Rabbis Aaron Kornfeld and Daniel Frank. He joined the Czech Jewish Movement, founded the Association of Czech Jewish Academics, and together with Moritz Kraus was one of the founders of the Czech congregational company Or-Tomid. He was the first to teach in Czech and began publishing a Czech translation of the Torah.

Ninth Stop

KAREL DRAHOTÍN VILLANI, CZECH NOBLEMAN

Karel Drahotín Villani (23. 1. 1818 Sušice – 24. 3. 1883 Střížkov, the municipality of Struhařov u Benešova), baptized Karel Boromejský Ignác Baron Villani de Castello Pilonico, was a Czech aristocrat, liberal politician, patriot and poet. From 1867 he also sat in the Czech Regional Parliament as Member for Benešov, Neveklov and Vlašim. Villani was an active participant in the revolutionary movement in 1848 in Prague. On March 11, a meeting was held in St Wenceslas Spa, whereby he was elected to the 24-member committee on petitions. He became a commander of the Czech armed forces – the St Wenceslas Brotherhood, later renamed “Svornost”. His military experience proved very useful. He strove to lead this organization in a liberal spirit, expelling radicals who wanted to provoke an armed uprising. In this sense, the change of name to Svornost [Accord] was intended to help get Prague Germans onside and to dispel their fears. However, his efforts for a peaceful overturning of the regime met with resistance from radical students, led by Josef Václav Frič. They gained the upper hand in Svornost and on June 12 provoked the ‘Whitsun Storms’. Villani went to Prague’s Lesser Quarter, where on June 14 he was arrested, and held prisoner in the Jiřský klášter monastery in Prague Castle as one of the alleged leaders of the uprising. He was interrogated several times, and his home searched by Windischgrätz’s sol-

diers; however, no evidence of anti-State activity was found. Shortly after 14 September 1848 he was released, under amnesty. He moved from Prague to Střížkov, where he lived under police surveillance.

On April 28, 1861, after the fall of Bach’s absolutism, the police surveillance of Villani was called off, opening up further opportunities for him to participate in regional politics. From 1865 to 1869 he was Mayor of Benešov. In this capacity, he sought to improve standards of living for the locals. He was elected for a second time after his term ended, but the Viennese government did not confirm his election; so after that he only served as a district council member. In 1867 he became a Member of the Czech Regional Parliament for Benešov, Neveklov and Vlašim. He advocated the reintroduction of Czech State Law, participated in the Czech expedition to the ethnography exhibition in Moscow (the so-called Pilgrimage to Russia), and took part when the cornerstone for the National Theatre was being ceremoniously brought from legendary mount Blaník. In August 1868 he was among the 81 signatories to the State Declaration of Czech Members, in which the Czech political representatives rejected the centralist direction of the Austro-Hungarian state and spoke up for Czech State Law. In 1871, the Territorial Assembly elected him a Member of the Imperial Council (the national legislature,

at that time indirectly elected, made up of delegates from the respective provincial parliaments), and here he represented the curia of rural communities. However, in keeping with the then Czech opposition policy of passive resistance he did not take up his mandate nor attend the Chamber.

Villani's wife Matylda ran a society salon in Prague and in Střížkov, regular friendly gatherings of key society figures, held in the parlour of the house. The concept was borrowed from 17th-century France. In its Czech form there was a 'nobility salon', with emphasis on a cultural and entertainment programme, featuring showy reception, hospitality and elegant setting, while the 'townsman salon' comprised friendly circles of various professional or interest groups, was less showy in terms of hospitality and rather more focused on an interchange of opinions, experiences and worthy daily news. Villani's salon was closer to the townsman format, but was also visited by members of the nobility. The language spoken varied with the nationality of the attendees, variously Czech, German or French. Matylda's kin were actively involved: her father joined the Patriotic Museum Society, her mother Elisa became well known in Vienna and Prague for her charitable works in aid of children.

Villani supported Czech national revival efforts in his political and social activities, but always on the basis that the integrity of the Austrian Empire would be preserved. Following the example of František Palacký, he supported the federalization of Austria; he argued that nation-states like France and Britain are strong when centralized, whereas multinational states like Austria will only gain the support of their peoples if they give each nation scope to flourish. He was friends with František Jaroslav Čech, the father of Svatopluk Čech, who was also politically handicapped after the 1848 revolt.

Tenth Stop

KONOPIŠTĚ – UNCONVENTIONALLY

Konopiště is a historically-stylized château near the town of Benešov in the Central Bohemian Region, located about 2 km west of Benešov city centre. Nowadays it is best known as the main and final residence of the heir to the Austro-Hungarian throne, Archduke Franz Ferdinand d'Este and his Czech wife Žofie Chotková, whose assassination in Sarajevo became the pretext for starting World War I. This important aristocratic castle, converted into a château, stands on a promontory above a small lake. The first written mention of Konopiště dates from 1318, when it was owned by Beneš and Dobeš of Benešovci lineage. It is thought the original Gothic castle was founded at the end of the 13th century, most likely around 1294. Its founder was probably Bishop Tobiáš of Benešov, a mentor to King Wenceslas II, a leading representative of the 'Family crest of the sarcelled arrow' ("odřívous" or "zavinutá střela" in Czech) and an influential political figure of the period after the death of King Přemysl Otakar II. The Benešovci settled at Konopiště only until the family name died out in 1327, when they were replaced by the lords of Šternberk, who ruled the castle until 1590. For several centuries the castle kept changing hands, but its most notable owners were its last.

The Habsburg-d'Este Family

In 1887, the Lobkowicz family sold the château and the entire estate to Franz

Ferdinand d'Este, who in 1896 became the heir to the imperial throne. He had the château modernised, plumbed-in and wired for electricity. He also had a hydraulic elevator installed. After World War I, under an exceptional law passed in 1921, the property of the Habsburgs was confiscated and the château and the park fell to the Czechoslovak state. It was later part-opened to the public. During World War II, Konopiště housed the Staff HQ of the SS units under the command of SS-Brigadeführer A. Karasch. These units were part of the SS-Totenkopf tank division. After liberation in 1945, Konopiště was reopened to the public. The château has to this day been kept as it was during the last reconstruction under Archduke Franz Ferdinand d'Este. The interior fittings have remained as much as possible the same as when the château was lived-in by the heir to the throne and his family. As a result, visitors can look at the reception and hospitality rooms on the first floor of the south wing of the château, the oldest parts of the former castle with their Gothic and Renaissance vaulting in the Chapel of St Hubert, or the private family rooms of Franz Ferdinand d'Este, as well as the hunting trophy route, seen on the photo.

We will round off this final – tenth stop with one period piece text printed in No. 6 of the magazine Vltavské proudly. It features an interesting episode from the life of the heir to the throne,

Archduke Ferdinand d'Este. "...Mr. Rudolf Strimpl, the tenant of the court in Chlistov u Netvořic, has long been growing raspberries and strawberries in his fields on a grand scale, American-style, having twice spent time in America (Texas), and learned the trends of that country's intensive farming..."

More about Rudolf and Ludvík Strimpl?

Born on 9 May 1859 in Prague Old Town and died on 15 March 1920 in Drahonice.

In the 1980^s he travelled around Europe and America, where he gained an overview of modern agriculture with points-to-watch about the cultivation of large-fruited strawberries, which he later applied in Chlistov u Teletína.

He championed learning and, together with his wife, Czech schools. He was respectful and considerate toward people and helped them, fighting poverty. In his youth he was often visited by his nephew Ludvík Strimpl, who during the First World War served in Paris as Secretary of the Czechoslovak National Council working with T. G. Masaryk and Dr. E. Beneš to establish the Czechoslovak Republic, and later a diplomat for the newly independent country.

After travelling around Europe and America, Rudolf Strimpl championed technical innovations especially in agriculture. He also supported innovative lectures and associations. Going on to rent the Chlistov u Teletína farm he successfully grew and marketed previously unfamiliar large-fruited strawberries. This provided livelihood to the people of Krňany, Třebšín, Netvořice, and Hradištko between the Vltava and Sázava rivers. Strawberry farming subsequently spread throughout Bohemia and Moravia and right up to the 1970^s was one of the

mainstay agricultural crops in the Jílovsko region. In the late 19th century he was part of the Ethnographer Vojta Náprstek travellers' circle, whose ward, a graduate of Náprstek's institute for young girls, he married. The students were mostly orphans and, in addition to elementary education, were taught languages, literature and other social sciences here. Women's emancipation was at that time only just beginning. Together with his wife, a teacher, they championed Czech education in the Louny region.

This was to be significant later, when this part of Bohemia fell under the Sudetenland, but Rudolf Strimpl would die of Spanish flu as early as 1920, so was no longer around to see this sad stage of Czech history.

Ludvík Strimpl (1880–1937), nephew of the traveller and first strawberry grower in Bohemia, Rudolf Strimpl, was himself a painter who served in Paris during the war as Secretary of the Czechoslovak National Council and became a diplomat after the independent state was established. Ludvík Strimpl got involved in the anti-Austrian revolt in many ways. On 16 September 1915, he volunteered to serve in the armed forces, but was tasked with political and promotional work in the Czech Foreign Committee and later in the Czechoslovak National Council. He produced a number of promotional printed materials for the headquarters of the resistance, as well as official forms, and jointly with an artist, Emil Purghart, drew up a design for the Czechoslovak emblem, which legionnaires wore on their uniforms.

Ereignisse
Persönlichkeiten

1/

Informationsheft

JAHRHUNDERTE ZWISCHEN MOLDAU UND SÁZAVA

Herausgeber der Publikation:
VÁCLAV ŠMERÁK

Graphische Gestaltung: Pavlína Najfusová

SCHAU UND KOMM

... Sie stellen sich an den Rand einer Klippe auf einem Felsen unweit des Zusammenflusses der Moldau mit der Sázava am heute Sekanka genannten Ort und Ihnen ergibt sich ein Blick auf die Umrisse der Fundamente des Benediktinerklosters geweiht dem Hl. Johannes dem Täufer. Versetzen Sie sich in das Jahr 999 unserer Zeitrechnung, als Boleslav II., der in Vorahnung des eigenen Todes über den Bau eines zweiten Männerklosters in Böhmen über dem Zusammenfluss der beiden Hauptflüsse Mittelböhmens entscheidet. In dieser Zeit wird um die Orientierung Böhmens hin zur westlichen Kultur gekämpft, welche die Benediktiner aus dem Kloster an der bayrischen Grenze repräsentieren, oder die Lehren von Kyrill und Method mit Orientierung hin zur Ostbyzanz. Das Kloster beeinflusste nicht nur die entstehende tschechische Staatlichkeit, sondern auch kulturell, moralisch und wirtschaftlich die ganze weite Umgebung zwischen Moldau und Sázava.

Wie einst die Pilger spazieren wir auf den Pfaden, auf denen die Mönche, Pilger, Händler mit Kutschen, Banditen, Handwerker aller Art, Goldgräber und Viehdiebe gingen. Diese Wege sind hier großteils seit Jahrhunderten erhalten, nur sind Asphalt und lärmende Autos dazugekommen. Die Wanderschilder und Fahrradwege führen Sie schließlich nur durch die schöne, wenn auch etwas schwermütige und malerisch gewellte Landschaft rund um die beiden Flüsse.

Boleslav II. der Fromme (932? – 7. Februar 999) war ein böhmischer Fürst aus dem Geschlecht der Přemysliden in den Jahren 967/972–999, nach Chroniker Cosmas „der christlichste unter den Männern, Vater der Waisinnen, Beschützer der Witwen, Tröster der Trauernden“.

Erste Station

KLOSTER GEWEIHT DEM HL. JOHANNES DEM TÄUFER

Die Insel mit einer Fläche von etwa 3 Hektar wurde von den Mönchen ausgewählt, weil Sie – im Gegensatz zu den anderen – hohe Ufer über dem Fluss Moldau hatte und mit dichten Wäldern umgeben war. Vor tausend Jahren gab es kein Quellwasser aus dem Vrané-Wehr mehr, welches das aus den Stauseen Slapy und Štěchovice abgelassene Wasser ausgleicht. Das Kloster bemühte sich, durch seine Lage mitten in den Wäldern die Ideale des Benediktinerordens zu erfüllen: die Suche nach öden Orten zum einsiedlerischen Leben, der ungestörten Konzentration zum Gebet und der Feier Gottes waren für die Mönche des Benediktinerordens typisch (mit Ausnahme von Einrichtungen für die Erziehung von adeligen Mädchen, wie z.B. das St-Georgs-Kloster auf der Prager Burg (Klášter svatého Jiří). Eine weitere Möglichkeit ist, dass der Fürst damit vielleicht gleich von Anfang an auch die Kolonialisierung des Waldkomplexes unterstützen wollte, welcher die Verbindung des mittelböhmischen Siedlungsgebiets und Südböhmens verhinderte. Das Gebiet um den Zusammenfluss der Moldau mit der Sázava wird auch als hypothetische Grenzzone zwischen dem Herrschaftsgut der Slavnikiden und dem přemyslidischen Böhmen geführt.

Die Umsetzung der Gründung des Konvents selbst fand wahrscheinlich bis zu einem Jahr später statt und unter Bo-

leslav III. (geb. um 965 – gestorben 1037). Als Vorsteher wurde **Lantbert (Lambert)** ausgewählt, ein Mönch aus einem bayrischen Kloster in Niederaltaich. Mit ihm kam eine ganze Gruppe von Mönchen aus Bayern. Das Inselkloster hielt sehr lange enge Beziehungen mit seinem Heimatkloster, ein Teil der Mönchsbelegschaft war deutschen Ursprungs. Davon zeugen auch die Verzeichnisse der Mönche aus dem 13. Jahrhundert, die bei der Wahl des Abts angelegt wurden. Den Namen nach war ungefähr die Hälfte des Kollegiums tschechischen Ursprungs, die andere Hälfte deutschen Ursprungs. Weitere erhaltene Verzeichnisse haben wir aus den Jahren 1395–1416 und damals, wenn wir nach den Namen urteilen können, war bereits der Großteil der Mönche tschechischen Ursprungs.

Aussehen des ursprünglichen Klosters

Das ursprüngliche Kloster war mit größter Wahrscheinlichkeit aus Holz. Während einer archäologischen Untersuchung gelang es, ein System von Pfahlgruben, Negativabdrücke der Überreste von Holzkonstruktionen und eine Schicht verkohlten Holzes zu entdecken. Der Bau stand am Ort einer jüngeren romanischen Kirche, nördlich davon wurde eine Gruppe von Holzobjekten archäologisch erfasst, das heißt eher nur Fragmente, von denen einige als Burdeien interpretiert

werden können. Sie wurden zusätzlich in den Raum der Flügel der Klausur des späteren gotischen Klosters eingebaut. Die ganze Situation sieht aus, als wären die bereits hölzernen Bauten aus der Zeit der Anfänge des Klosters im Rahmen des klassischen benediktinischen Bauschemas entstanden, in dem die Konventskirche die Achse des Ordenshauses bildete und an einer der Seiten lag die Klausur. Es ist bemerkenswert, dass das Bild der „hölzernen“ Insel sich etwa bis in die Dreißigerjahre des 12. Jahrhunderts nicht veränderte. Mit der Holzkirche hängt auch das Steingrab eines bedeutenden Abts zusammen, **wahrscheinlich Lambert**, einem Mann im Alter von 55–60 Jahren, begraben mit einer Krücke mit Eisendorn, in einem Gewand, dessen Kragen mit Goldfäden durchwoben ist und an der Taille ein Beutel, in dem sich ein Feuerstein und eine Eierschale befand. Das Grab wurde auch von dem jüngeren Kirchenbau respektiert.

Umbau

Die hölzerne Phase des Inselklosters dauerte bis ins Jahr 1137, als es abbrannte. Kurz darauf begann der Aufbau des neuen, diesmal bereits steinernen Gebäudes. Weil das Kloster nicht reich war, ging der Bau langsam und in Stücken voran und konnte erst im letzten Viertel des 12. Jahrhunderts abgeschlossen werden. Es entstand eine romanische Basilika mit drei Apsiden in einer Ebene, später (bis zum Ende des 12. Jahrhunderts) wurden am östlichen Ende drei Kirchenschiffe hinzugefügt und bis zum Jahre 1225 wurde

eine Doppelturmfassade zugebaut. Dieser Bau wurde 1278 von den Brandenburgern geplündert, die sechs Wochen lang hierblieben. Von der Zerstörerischkeit ihres Verhaltens zeugt, dass, als das verwüstete und verlassene Kloster den Zisterziensern angeboten wurde, sie diesen Ort ablehnten und für die Gründung eines neuen Klosters einen königlichen Jagdhof bei Zbraslav wählten.

Niedergang

Die erhaltenen Grundrisse des Klosters

Das Kloster wurde in den Achtzigerjahren des 13. Jahrhunderts von den Benediktinern renoviert, weitere Umbauten folgten in der Zeit der Hochgotik unter Kaiser Karl IV., vor allem die Erweiterung der Basilika um einen rechteckigen Chor. Archäologische Untersuchungen belegen weitere Plünderungen (1381), im Jahr 1403 ein Feuer und während der Hussitenkriege, im Jahr 1420, wurde das Kloster erneut geplündert und angezündet, der Glockenturm stürzte ein. Wie durch ein Wunder wurde jedoch die Glocke „Mutter Gottes“ aus dem Jahr 1404 gerettet. Nach einem Vierteljahrhundert, im Jahr 1444, stürzte dann das Kirchengewölbe ein. Die letzte Mönchsgemeinschaft ging im Jahr 1517 in die ehemalige Probstei Svatý Jan pod Skalou und die einzelnen Gebäude wurden danach nur mehr von Einsiedlern genutzt. Die Mönche nahmen auch die erwähnte Glocke mit, die bis heute im Kloster St. Johann unter dem Felsen (Klášter Sv. Jana pod Skalou) ist und zu den ältesten Glocken Böhmens gehört.

Zweite Station

SEKANKA

Sekanka – dem heutigen Areal gaben die massiven in den Stein gehauten Hohlwege im nördlichen Teil des Felsvorsprungs, auf denen Kutschen von der Moldau bis zum Plateau oberhalb des Zusammenflusses aufstiegen und auf kürzestem Weg weiter in den Süden nach Benešov (dt.: Beneschau) oder nach Bystřice u Benešova fuhren, den Namen Sekanka (tschechisch: sekát – hauen).

Das Städtchen ist nicht in den schriftlichen Quellen festgehalten. Es wurde im 13. Jahrhundert angelegt (irgendwann zwischen dem 2. Viertel und den Sechzigerjahren des 13. Jahrhunderts) und gehörte wahrscheinlich Přemysl Otakar – der König hatte so das Benediktinerkloster auf der Insel unter Kontrolle und vor allem den Oberflächenabbau von Gold, das an der Sázava seit der Zeit der Kelten ausgewaschen wird. Das Städtchen war das Handwerkszentrum des Klosters und der weiteren Umgebung. Aus den Funden wird geschlossen, dass sich die Handwerker hier Schmiedearbeiten, dem Schmelzen und der Bearbeitung von Eisen, der Erzeugung von Bronzegegenständen, der Töpferei, der Lederverarbeitung und der Erzeugung von Gegenständen des täglichen Gebrauchs sowie vor allem von Werkzeug für den Abbau von Gold widmeten. Sekanka hatte den Charakter eines Marktdorfs, aber dank seinen Besitzern war es beinahe städtisch. Der Bereich zwischen den Häusern ließ sich etwa

mit dem Hauptplatz in Budweis (České Budějovice) vergleichen.

Die Bewohner verließen das Städtchen während den Plünderungen durch die Brandenburger (1278–1283), am öftesten wird der vermutliche Niedergang auf das Jahr 1278 datiert, als die Umgebung sowie das Kloster geplündert wurden und die Bewohner es scheinbar aufgrund der unzureichenden Landwirtschaft nicht mehr wiederinstandsetzten. Aus der Vielzahl der Funde wird geschlossen, dass die Bewohner das Städtchen bei einem plötzlichen Überfall verließen.

Wahrscheinlich entstand nach seinem Niedergang unter dem Zusammenfluss von Moldau und Sázava die Siedlung und spätere Kleinstadt Davle und 1310 wird in der Eigentumsauflistung des Inselklosters der Wirtschaftshof Hradyszcze erwähnt, die heutige Gemeinde Hradištko, die sich auf der Ebene des Felsvorsprungs etwa 2 Kilometer südöstlich von Sekanka befindet. Der Name Sekanka bezieht sich heute auf die Wochenendhaussiedlungen, die sich in diesem Gebiet befinden. In den Fünfziger- und Sechzigerjahren des 20. Jahrhunderts fand hier eine der Schlüsselausgrabungen der tschechischen Archäologie des Mittelalters statt. Es wurden einzigartige Belege für Steinbefestigungen und Funde, die den Handel und Langstreckenkontakte belegen, gefunden. Wie auf dem Felsvorsprung, so auch auf den gegenüberliegenden Hängen bei der St.-Kilian-Insel befinden sich

umfassende Überreste mittelalterlicher Hohlwege. Die Befestigung war vor allem auf der südlichen Seite, weil der Ort von den anderen Seiten durch schroffe, felsige Steilhänge und Flüsse geschützt ist. Den Felsvorsprung unterteilen zwei Linien bestehend aus einem äußeren Wall, einem massiven Graben und einem inneren Wall. Der äußere Wall entstand aus dem über 10 Meter breiten Graben ausgegrabenem Material. An der Stelle des inneren Walls wurde im 3. Viertel des 13. Jahrhunderts eine zwei Meter hohe, durch Mörtel verbundene Steinmauer errichtet, die jedoch nur zu etwa zwei Dritteln fertiggestellt wurde. Ihre Überreste ragen bis heute stellenweise aus dem Wall heraus. Der Zugang führte entlang des östlichen Rands und wurde von einem nicht näher definierten Bau in der Linie der inneren Fortifikation geschützt.

Quellen: 1965 wurde die Lokalität im Kulturdenkmalverzeichnis unter dem Namen „Untergegangene Städte – Fliehbürg Hradce (Šance, Sekanka)“ eingetragen – Miroslav Richter: Hradištko u Davle – městečko ostrovského kláštera [Hradištko u Davle – das Städtchen des Inselklosters], Prag: Academia, 1982, 324 S. + 64 Kreidezeichnungen + 3 eigenständige Beilagen.

Einige Funde sind im Regionalmuseum in Jílové u Prahy zu sehen.

Dritte Station

VON DER FLIEHBURG (HRADIŠTĚ) NACH HRADIŠTKO

Die älteste Geschichte der Gemeinde fällt in die jüngere Steinzeit und kann mit späteren Funden von Gold in den Oberflächenanschwemmungen des Flusses Sázava in Verbindung gebracht werden. Ein bedeutendes Kapitel wurde im 13. Jahrhundert geschrieben, als im nördlichsten Teil der Katastralgemeinde am Sekanka genannten Felsvorsprung ein Marktstädtchen errichtet wurde, das sich in unmittelbarer Nähe des Benediktinerklosters geweiht dem Hl. Johannes dem Täufer auf der Insel befand. Das Städtchen bestand aus einigen Dutzend ein- und mehrstöckigen Häusern, errichtet im quadratischen Grundriss, in dessen Zentrum sich ein Ort für die Veranstaltung von Märkten befand. Die Existenz der Siedlung war nicht von langer Dauer, aber Spuren der Vergangenheit finden wir im Terrain von Sekanka bis heute. Um das Jahr 1278 wurde die Siedlung – das Städtchen – die Fliehbung?? niedergebrannt und die übrigen Einwohner wurden in das heutige Zentrum der Gemeinde Hradištko umgesiedelt. Die Besitzer des Herrschaftsguts wechselten im Laufe der Jahrhunderte, zum Meilenstein wurde das Jahr 1636, als der damalige Abt Kryšpín Fuk Hradištko für den Prämonstratenserorden mit Sitz in Strahov kaufte. Dieser schrieb sich in die Geschichte der ganzen mittleren Moldauregion (Povltaví) ein, denn er machte sich in der Beschiffung der Moldau und dem Aufschwung des ganzen Gebiets verdient. Anfang des 18. Jahrhunderts ließ

der Strahover Abt Vít Seipl in der Mitte der Gemeinde ein Barockschlösschen errichten, das bis heute beinahe in seiner ursprünglichen Form steht. Das Interieur des Schlosses ist mit Fresken mit religiöser Thematik vom berühmten Maler Jan Václav Spitzer verziert.

Konzentrationslager Hradištko

An die Schrecken der Zeit des Zweiten Weltkriegs erinnert nur ein Stein vom Appellplatz aus Flossenbürg. Das Konzentrationslager in der Gemeinde Hradištko war dabei nicht nur das lokale Außenlager des bayrischen Lagers. Die Gefangenen verrichteten Sklavenarbeit, die Kranken wurden ermordet und auch ein Todesmarsch ging von hier los. Wegen dem Ausbildungsort der SS wurden drei Städte und Dutzende Gemeinden ausgesiedelt. Beschlagnahmen wurden auch die Trampersiedlungen. Mehr als 30 000 Menschen verloren ihr Zuhause. Einige von ihnen konnten nach dem Krieg nirgendwohin mehr zurückkehren. Ihre Häuser waren zerschossen worden.

Die Aussiedlung der Bewohner der Bezirke Benešov, Neveklov und Sedlčany fand in den Jahren 1942 bis 1944 statt. Am Gebiet zwischen der Moldau und der Sázava, begrenzt von diesen beiden Flüssen, der Staatsstraße nach Tábor, der Eisenbahnstrecke Olbramovice – Sedlčany und der Straße Sedlčany – Přebíram entstand der Ausbildungsplatz der Waffen-SS im Bezirk Benešov

(SS-Truppenübungsplatz Beneschau, später umbenannt in SS-Truppenübungsplatz Böhmen) mit einer Fläche von 441 km². Die Aussiedlung fand in einigen Etappen statt und betraf an die 70 Gemeinden, 180 Siedlungen und 30 000 Personen. Davon wurde fast die Hälfte aus der Region ausgesiedelt und an die 16 000 von ihnen arbeiteten sklavisch am ausgesiedelten Gebiet für die SS-Einheiten. Aus geopolitischer Sicht sollte dieses Gebiet und ähnliche Lokalitäten wie Milovice oder der Bezirk Jihlava zum Zerschlagen des Zusammenhalts der tschechischen Nation mit den Keimen der späteren deutschen Enklaven und zum Verdrängen der tschechischen Bevölkerung aus der Mitte Europas dienen. Übergabetermin zur Umsetzung dieses Plans war der 31. Dezember 1945. Der Zweite Weltkrieg endete am 8. Mai 1945.

Seit April 2017 ist in Sekanka ein neuer Lehrpfad über die Geschichte dieses mittelalterlichen Städtchens und des Konzentrationslagers Hradištko – Außenlager Flossenbürgs zugänglich.

Vierte Station

VYSOKÝ ÚJEZD – KIRCHE GEBURT DER JUNGFRAU MARIA

Die Gemeinde Vysoký Újezd liegt westlich von Benešov und etwa 3 km vom Slapy-Staudamm, unter dessen Oberfläche die Stromschnellen der legendären Johannisströme (Svatojánské proudy) und das Hotel Záhoří verbunden mit dem Namen von Ing. Rudolf Formis verschwanden.

Die Dominante der Gemeinde Vysoký Újezd und der ganzen Umgebung ist die der „Geburt der Jungfrau Maria“ geweihte Kirche, errichtet in den Jahren 1301 bis 1340 im gotischen Stil. Später wurde sie einige Male umgebaut und um Barockelemente ergänzt. Diese überdeckten die ursprünglich romanische Basis des heutigen Barockturms. In ihrem Inneren ist die romanische Treppe erhalten geblieben. Die Gemeinde liegt wahrscheinlich am sogenannten „Keltenpfad“, später „Plavecká“ genannt, dessen Überreste noch heute in der Landschaft bemerkbar sind. Konkret auf der Strecke Vysoký Újezd, Jablonná, Chlum. Die „Boier“ herrschten im dritten Jahrhundert vor Christus in Böhmen. An dem Ort, wo seit dem 14. Jahrhundert die Kirche „Geburt der Jungfrau Maria“ (Kostel Narození Panny Marie) steht, befand sich wohl eine romanische Rotunde. Die erste Erwähnung dieses Gebäudes stammt aus der ersten Hälfte des 12. Jahrhundert. Auf diesen Zeitraum lässt sich auch die Gründung von Vysoký Újezd datieren. Damals stand hier bereits die Festung der Ritter von Újezd und im

Tal unter Újezd die Festung der Ritter von Nedvězí. Alles fällt in die Zeit, als die Kolonialisierung des spärlich besiedelten Lands durchgeführt wurde. An Orten, wo heute ein weitläufiger Dorfplatz liegt, geschmückt mit hundertjährigen Linden, wurden beim Bau der Hauptstraße und Wasserleitung viele Knochen und Schädel gefunden, scheinbar von einem Massengrab. Es könnten Überreste aus lang vergangenen Kämpfen sein, oder eine Grabstätte für die Opfer von Pestepidemien. Die Meinungen der Chroniker bezüglich des Alters der Überreste scheiden sich. Die Pest wütete in diesem Gebiet in der Zeit des Dreißigjährigen Krieges (zweite Hälfte des 17. Jahrhunderts). Zwischen der Kirche und dem Herrngut Nedvězí existiert angeblich ein unterirdischer Gang, heute ist er scheinbar bereits verschüttet. Die Verbindung zwischen dem Herrngut Nedvězí und der Kirche von Újezd belegen die in die Kirchenmauern eingemauerten Grabsteine, unter anderem ein Stein aus der Gruft von Mariana von Nedvězí aus Žďár.

An der Jahreswende 1934/1935 versteckte sich ein deutscher Flüchtling, der hervorragende Radiotechniker Rudolf Formis, im kleinen Hotel Záhoří im Gebiet des heutigen Slapy-Stausees und sendete aus einer eigenhändig zusammengestellten Rundfunkstation regelmäßig antinazistisches Programm in seine ehemalige Heimat. Im Januar 1935 wurde er von Agenten des nationalsozialistischen Sicherheitsdienstes ausgeforscht und wurde unter dramatischen Umständen zum Opfer eines Fememords, durchgeführt auf Basis eines geheimen illegalen Urteils. Ing. Formis wurde so eines der ersten Opfer des Faschismus auf tschechischem Gebiet.

Fünfte Station

NETVOŘICE

Die archäologischen Funde aus der Umgebung von Netvořice belegen die Besiedlung der Region bereits in der Stein- und Bronzezeit. Der erste schriftliche Beleg für die Existenz Netvořices stammt aus dem Jahr 1205. Der damalige tschechische König Ottokar I. Přemysl bestätigte die Schenkungsurkunde des Ritters Čas von Netvořice, Abtritt des Grundstücks an das Inselkloster an der Moldau. Dort erscheint zum ersten Mal der lateinische Name Netvoricium. Bleiben wir aber erst in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts stehen, das in den Pfingstaufstand im Jahr 1848 gipfelte. Auch Netvořice war betroffen. Seine Bewohner verweigerten die Fronarbeit noch vor deren Abschaffung am 7. September 1848, so mussten Arbeiter angeheuert werden, um die Ernte sicherzustellen. Wie auch in den umliegenden Gemeinden wurde auch in Netvořice die Nationalgarde eingerichtet, die ihre Wachstube im Erdgeschoss des Rathauses hatte. Im Jahr 1848 hatte Netvořice 94 Hausnummern. Dieser Zustand blieb mit kleinen Schwankungen lange Zeit erhalten. Im Jahr 1862 entstand aus den ehemaligen Zünften in Netvořice die „Gewerbegemeinschaft“, die sich im Jahr 1870 auch eine eigene Flagge zulegte. Aus dem Jahr 1875 stammt die landeskundliche Publikation von A. N. Vlasák über den Bezirk Neveklovský, zu dem Netvořice damals gehörte, und über das darin gesagt wird: „Netvořice ist ein altertümlicher Marktflecken etwa anderthalb Stunden

nördlich von Neveklov mit 870 Einwohnern, die in 93 Häusern leben (830 Katholiken, 40 Juden). Die Städter leben von der Bauernschaft und dem einfachem Handwerk. Im Marktflecken vertretene Gewerbe: 2 Ausspannlokale, 1 Bierschankstube, 3 Spirituosschankstuben, Misch- und Schnittwarenhändler 7, Feldfrüchtehändler 3, 3 Bäcker, 2 Metzger, 2 Böttcher, 3 Schmiede, 1 Wagenmacher, 10 Schuster, 10 Schneider, 3 Tischler, 2 Schlosser, 1 Sattler, 1 Kürschner, 1 Seifenmacher, 1 Zimmermannsgeselle, Maurerpoliere 2, 8 Gesellen. Jahrmärkte und Viehmärkte. Das ursprüngliche Gerbergeschäft der Familie Heřman expandierte um die Jahrhundertwende in die Fabrikproduktion durch die Einführung von Dampf- und Maschinenantrieb und wurde zum größten Netvořicer Unternehmen.“

Mitte des 19. Jahrhunderts wurden in Netvořice auch Persönlichkeiten geboren, die das tschechische kulturelle und politische Leben prägten. Im niedrigen Haus neben der „alten Schule“, heute bereits abgerissen, wurde 1859 die Schriftstellerin Ludmila Grossmannová Brodská geboren. Ihre literarische Arbeit begann sie mit 17 Jahren in der Zeitschrift „Paleček“. Sie hat insgesamt 30 Bände mit Prosa und Versen veröffentlicht. Ein großer Teil davon war Kindern und Jugendlichen gewidmet. Sie starb 1935 und an ihr Vermächtnis erinnert eine Tafel an der Mauer der „alten Schule“. 1854 wurde in Netvořice in der Einzelsiedlung

„Na dolíkáč“ einer der Organisatoren der entstehenden Arbeiterbewegung und Gründer der Československá strana sociálně demokratická (dt.: Tschechoslowanische sozialdemokratische Partei) Antonín Mottl geboren. Wegen seiner sozialistischen Gesinnung wurde er oft verfolgt und das führte ihn zur Emigration nach Deutschland, wo er seinen Lebensunterhalt als Schneiderarbeiter verdiente. Nach dem Jahr 1918 kehrte er nach Netvořice zurück, wo er seinen Lebensabend verbrachte. Er starb 1933 und wurde am hiesigen Friedhof beerdigt. 1856 wurde in Netvořice Jan Heřman geboren. Er war in seinem Geburtsort und der Umgebung später als Lehrer tätig und sein Sohn, geboren in Neveklov, machte

die tschechische Musik in der Welt als Pianist und Mitglied des Böhmisches Quartetts, mit dem er auch an Auslandsreisen teilnahm, bekannt. Er wurde zum Nationalkünstler ernannt und starb 1946 in Prag. Zu den neuzeitlichen Einheimischen in Netvořice gehört RNDr. Václav G. Cílek. Am 2.12.1929 in Netvořice geboren, Geologe, lange in Afrika tätig, Vater von Václav Cílek (*1955). Václav Cílek Senior erlebte eine Welt, die heute nicht mehr so existiert. Er arbeitete in der Region Hodonín an der Ölförderung und entdeckte ein Ölfeld. Ab 1969 arbeitete er in Afrika als Feldgeologe. Er fuhr persönlich die ganze Küste zwischen Mosambik und Kenia ab und fand in Mosambik die größte Titanlagerstätte der Welt.

Sechste Station

KAMENNÝ PŘÍVOZ – JAN MORÁVEK

Der Dichter und Prosaiker Jan Morávek wuchs in der Familie eines Metzgers und Gastwirts auf. Nach seinem Abschluss an der Bürgerschule in Jílové besuchte er den Chemiezwig der Industriehochschule in Prag, nach dem ersten Jahrgang ging er jedoch zu seinen Eltern, um seine Lungenkrankheit zu behandeln und schloss sein Studium nicht ab. Als sein Vater 1904 starb, verließ Morávek sein Zuhause und wurde Schauspieler in nomadischen Theaterkompanien. Nach dreijährigem Präsenzmilitärdienst war er kurz (1912) im Smíchover Intimen Theater. In den Jahren 1912–14 war er Mitglied in Tutters Theaterkompanie in Náchod. 1914 nahm er an den Kämpfen des Ersten Weltkriegs an der serbischen Front teil, er wurde verletzt und nach Behandlungen in Osijek und in Prag ins Zivilleben abkommandiert. 1919 trat er als Schauspieler ins Divadlo na Královských Vinohradech (dt.: Theater in den Königlichen Weinbergen) ein, aus finanziellen Gründen wechselte er jedoch zu Hašlers Bühne in die Lucerna. 1920 redigierte er die Zeitschrift Obrana venkova (dt.: Verteidigung des Landes) und war Redakteur des Kalendář republiky (dt.: Kalender der Republik) und im selben Jahr wurde er zum Mitarbeiter des Verlags Melantrich: er half in der Redaktion von České slovo (dt.: Tschechisches Wort) aus, 1924–40 war er Chefredakteur des Pražský ilustrovaný zpravodaj (dt.: Prager illustrierter Nachrichtendienst, 1921–22 publizierte er hier den Fortset-

zungsroman Boj o nebe [Kampf um den Himmel], 1933 die humoristische Prosa Radecký a kanonýr Jabůrek contra Babinský a stará Blažková [Radecký und der Kanonier Jabůrek contra Babinský und die alte Blažková]/mit Jaroslav Veselý/, 1941 den Fortsetzungsroman Rybářova žena [Die Frau des Fischers], 1942 Chléb odříkaný [Entsagtes Brot], 1943 Lidé z trhu [Die Leute vom Markt]). In den Jahren 1925–32 redigierte er die Zeitschrift Hvězda československých paní a dívek (dt.: Stern der tschechoslowakischen Damen und Mädchen, hier publizierte er 1942 den Fortsetzungsroman Pod mrakem [Unter der Wolke]). 1941 ging er vorzeitig in den Ruhestand.

Als Schriftsteller setzte er sich erst als Autor von Volksromanen durch, als er seinen Lebensstoff in den Besonderheiten und Transformationen der heimatlichen Sázavaregion (Posázaví) fand (vor allem aus der Periode von der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts bis zum Ersten Weltkrieg) und wurde in den Dreißiger- und Vierzigerjahren zu einem der meistgelesenen Autoren. Er schloss an die Tradition der ländlichen realistischen Prosa an (K. V. Rais) und erwies sich als geschickter Fabulant mit Sinn für die Umgangssprache und die Flüssigkeit der Erzählungen, mit Neigung zum Malerischen und zur sentimental Melodramatik, zur lyrischen Beschreibung der Natur sowie zum naturalistischen Detail. Er zeigte den Kontrast der Liebe zur Heimat und der

Kriegserfahrung auf (Ohnivá lázeň [Feuerbad]), fing Familien- und berufliche Traditionen, Lebensschicksale und Existenzkämpfe eigentümlicher Figuren unter den Flößern und Schwimmern (Plavci na Sázavě [Schwimmer an der Sázava], Byl na Sázavě přívoz [Es war eine Fähre auf der Sázava]), Wilderern und Förstern (Divočina [Wildnis]), Steinmetzen (Skalní plemeno [Felsenrasse]) und Händlern (Srdce na zámek [Herz auf Schloss]) ein.

Siebte Station

LEŠANY

Lešany ist eine Gemeinde in der Mittelböhmischen Region, im Bezirk Benešov, es liegt etwa 15 km nordwestlich von Benešov. Hier leben 796 Einwohner. Es ist bekannt für sein barock-klassizistisches Schloss und vor allem das nahegelegene Militärmuseum, das sich 2 km nordöstlich der Ortsmitte befindet. Teil der Gemeinde sind auch die Dörfer Břežany und Nová Ves.

Im Jahr 1683 erhielt Lešany das Kapitel zu St. Veit auf der Prager Burg, das anstelle der Festung ein Schloss errichtete. Dieses erhielt so seine heutige vierflügelige Form, die Fassaden tragen Spuren des Spätbarocks und Klassizismus, es entstanden auch schroffe Arkaden um den Innenhof. Der signifikanteste Beitrag des Kapitels zum Aussehen des Schlosses ist die Veitskapelle (Kaple sv. Víta), welche die ganze westliche Hälfte des Nordflügels einnimmt. Lešany wurde zum Zentrum des großen Kapitelherrenguts, zu dem auch die Höfe Hostěradice, Břežany, Netvořice, Nedvězí und andere gehörten. Die Verwaltung des Herrenguts hatte ihren Sitz im Schloss Lešany. 1903 wurde das Schloss von einem Feuer stark beschädigt, am meisten litt der Turm an der Nordfassade, der bei der Reparatur statt dem Dach eine neoromantische Terrasse erhielt. Während dem Krieg hatte hier ein SS-Kommando seinen Sitz, unter dem auf der Terrasse ein Wasserwerk zugebaut wurde. Dem Kapitel gehörte der Großgrundbesitz Lešany mit dem Schloss bis ins Jahr 1949.

Literarische Persönlichkeit František Hrubín

Er wurde in den Königlichen Weinbergen (Královské Vinohrady) im Haus Nr. 486 in die Familie des Baugehilfen František Hrubín aus Břežany (* 1880) und Anna, geborene Novotná aus Lešany (* 1887) geboren. Die Familie lebte in den Königlichen Weinbergen, nach dem Ausbruch des 1. Weltkriegs rückte der Vater aber ein. Die Mutter zog deshalb im Jahr 1914 mit František und seinem einjährigen Bruder Josef zu ihrem Bruder, dem Häusler Josef Novotný, nach Lešany. In Lešany im Sázavagebiet (Posázaví) erlebte František Hrubín seine Kindheit und in den Jahren 1916–1922 ging er hier in die Schule. Das Sázavagebiet, das er zum Beispiel in den Werken *Romance pro křídlovku* (Romanze für ein Flügelhorn), *Zlatá reneta* (Goldene Renette) sowie *Lešanské jesličky* (Lešanykrippe) abbildete, blieb seine lebenslange Inspiration. Er besuchte einige Gymnasien in Prag, nach seiner Matura im Jahr 1932 versuchte er erfolglos, Philosophie und Recht an der Karlsuniversität zu studieren. Im Dezember 1939 heiratete er Jarmila Holá, mit der er Tochter Jitka (1940–2020, verheiratet Minaříková, Übersetzerin) und Sohn Víta (1945–1995, Film- und Fernsehregisseur) hatte. Er beteiligte sich signifikant an der Gründung der Kinderzeitschrift *Mateřídouška* (dt.: Thymian), in den Jahren 1945–1948 redigierte er sie. Nach der II. Tagung des

Verbands tschechoslowakischer Schriftsteller (1956) kritisierte er zusammen mit Jaroslav Seifert mutig die Verbindung von Literatur und Politik. Er setzte sich nicht nur für verfolgte, sondern auch für eingesperrte Dichter (Jiří Kolář) ein. Voller Emotionen lehnte er Ladislav Štolls verurteilende Ansichten zur Poesie von František Halas ab. Auf dem Kongress wurde er auch in das Zentralkomitee des Verbands gewählt. Sein Auftritt führte erst zum Verbot der literarischen Tätigkeit, später wurde ihm erlaubt, in eingeschränktem Maß zu übersetzen und Literatur für Kinder zu schreiben, sein selbständiges Schaffen durchlief verschiedene Perioden der Verbote und Veröffentlichungen. Er liegt am Prager Vyšehrad-Friedhof begraben.

Achte Station

BENEŠOV

Im 11. Jahrhundert unter der Herrschaft der Přemysliden fand die Kolonialisierung des bisher unbewohnten Gebiets südlich von Prag statt. Die erste schriftliche Erwähnung Benešovs stammt aus dem Jahr 1219 und seine erste Besiedlung war am heute Na Karlově genannten Ort, wo ein Herrenhof, eine Kirche und rundherum eine Siedlung entstand. Später verschob sich das Zentrum mit dem Aufbau des städtischen Marktplatzes am heutigen Masaryk-Platz. In Na Karlově wurde ein Minoritenkloster angelegt und der Eigentümer wurde der Prager Bischof Tobias von Beneschau, der sich bald einen neuen Sitz aufbaute – Konopiště. Nach dem Aussterben der Herren von Beneschau wurden die Herren von Sternberg die Eigentümer und von diesen blieb der Stadt das Wappen – der achtzackige goldene Stern in blauem Feld. Die Hussiten brannten das hiesige Kloster nieder, als sie 1420 am Weg nach Prag hier durchzogen.

Die Hussiten zerstörten das Kloster aber nicht komplett. Benešov gewann schließlich unter der Herrschaft von Georg von Podiebrad an Bedeutung, als 1451 genau im hiesigen Kloster eine Versammlung im Beisein Georgs als Statthalter und Aeneas Silvius, dem Vertreter der römischen Kurie, stattfand. Es handelte sich damals um eine Aussöhnung mit dem katholischen Europa. 1473 trat auf der hiesigen Versammlung auch die Königin Johanna auf und mit einer dreistün-

digen Ansprache moralisierte sie in der verkommenen Klosterkirche die böhmischen Herrschaften, sie rief sie dazu auf, sich an die Regierung der Eintracht ihres Ehemanns, des verstorbenen Königs Georg zu erinnern, die Zwietracht untereinander sein zu lassen und einträchtig für das Wohlergehen und den Ruhm der Heimat zu sorgen. Johanna sollte nach dem Wunsch Palackýs auch auf einer weiteren Versammlung in Benešov im Jahr 1474 auftreten, aber da kam es bereits zum großen Zwist zwischen ihr und König Vladislav II. von Böhmen und Ungarn, daher schloss sich die Königin in ihrem Witwensitz im Bezirk Mělník ein, wo sie im Jahr 1475 starb.

In den Jahren 1541–1566 lebte in Benešov ein Glockengießer mit dem Namen Matěj Špic, aus dessen Werkstatt viele Glocken stammen, die er für die umliegenden Kirchen anfertigte, wie in Bystřice, Okrouhlice, Louňovice, Postupice, in Hrádek, in Olbramovice, Kondrace und anderswo in der Umgebung. Ein großer Schlag für die Stadt war der Dreißigjährige Krieg und vor allem die Besatzung durch die schwedische Armee im Jahr 1648, deren Folgen die Stadt für viele Jahre zeichneten. 1703 wurde hier ein Piaristenkolleg gegründet, an dem Grundbildung und auch Gymnasium unterrichtet wurde. Benešov kaufte sich 1802 aus der Knechtschaft und als ethnisch tschechische Stadt wurde sie zu einem Ort pa-

triotischer Aktivitäten. Seit 1871 verläuft die Eisenbahnstrecke Prag – České Budějovice durch die Stadt.

Während dem Zweiten Weltkrieg sollte die Stadt komplett zwangsgeräumt und zur SS-Stadt Böhmen werden. Nur das Gebiet westlich der Staatsstraße nach Tábor wurde Teil des Truppenübungsplatzes der Waffen-SS Benešov, bis 15. April 1943 mussten allerdings auch alle Bewohner westlich der Eisenbahnstrecke und südlich der Máchova Straße, und das inklusive des Blocks zwischen den Straßen Jirásková, Žižková und Husová, ihre Häuser räumen. Nach dem Krieg wurden auch die bis dahin eigenständige Gemeinde Konopiště und die Dörfer, die heutzutage das Katastralgebiet Benešov u Prahy bilden, Teil der Stadt und im Jahr 1980 noch weitere, von denen einige 1990 wieder unabhängig wurden.

Zu Benešov gehört nicht wegdenkbar die Geschichte des Benešover Gymnasiums. Sie reicht bis ins Jahr 1703 zurück, als das Piaristenkolleg in Benešov eröffnet wurde. Der Unterricht begann mit dem Schuljahr 1706/1707, geöffnet waren die Grundschule sowie die ersten Jahrgänge des Gymnasiums. 1710 wurde der Bau der Kirche der Hl. Anna (Kostel svaté Anny) abgeschlossen, wo das Gymnasium bis ins Jahr 1907 tätig war.

Das Neorenaissancegebäude, in dem das Gymnasium derzeit seinen Sitz hat, wurde in den Jahren 1905–1907 erbaut, sein Architekt war Ingenieur Karel Donda. 1912 wurde die Schulkapelle St. Prokop (Kaple sv. Prokopa) mit Apside, die derzeit als Schaula genutzt wird, feierlich eingeweiht. Der Urheber ihrer malerischen Verzierung war der Maler František Urban. Geweiht wurde die Kapelle vom Strahover Abt Metod Zavoral, einem ehemaligen Schüler des Benešover Gymnasiums.

Das Objekt wurde in den Jahren 1943–1945 von deutschen SS-Truppen eingenommen, das Gebäude wurde nach ihrem Abzug stark beschädigt und musste teilweise rekonstruiert werden. Das Gebäude des Gymnasiums ist Eigentum der Stadt Benešov.

Bedeutende Direktoren des Benešover Gymnasiums: Jan Voříšek, Zdeněk Zahradníček Jr., Roman Hronek.

Bedeutende Schüler: Josef Jaroslav Schaller (1738–1809), Begründer der historischen Topographie, Josef Javůrek (1741–1820), Komponist, Karel Nový (1890–1980), Schriftsteller, Journalist, Vladislav Vančura (1891–1942), Schriftsteller, Dramatiker, Filmregisseur, Václav Zítek (1932–2011), Opernsänger, Vladimír Pičman (* 1935), Dichter, Redakteur, Übersetzer, Josef Topol (1935–2015), Dichter, Dramatiker, Übersetzer, Michal Viewegh (* 1962), Schriftsteller, Václav Jehlička (* 1948), tschechischer Politiker, Senator und Kulturminister der Tschechischen Republik (2007–2009), Petr Kubín (* 1967), Historiker, Hagiograf (die Lehre der Beschreibung des Lebens und der Taten von Heiligen), Professor an der KTF UK.

KULTURNÍ A INFORMAČNÍ CENTRUM, s.r.o.

Tourismusingformationszentrum,
Masarykovo nám. 230, 256 01 Benešov,
E-Mail: infocentrum@kicbenesov.cz,
tel.: 317 726 004,
www.kicbenesov.cz,
www.benesov-city.cz © Juni 2010

Persönlichkeiten des Bezirks Benešov

Josef Suk (4. 1. 1874 – 29. 5. 1935) Musiker, Komponist und Pädagoge, geboren in Křečovice und auch in den Zeiten seiner größten Berühmtheit kehrte er gerne zur Erholung dorthin zurück. Am Prager Konservatorium studierte er neben dem Spiel auf der Geige auch Komposition bei Antonín Dvořák. Mit seinen Jahrgangskollegen gründete er das Böhmisches Quartett, mit dem er im Laufe seines Lebens an die 4000 Konzerte in 20 Staaten absolvierte. Die letzten Jahre seines Lebens verbrachte er an Hausnummer 739 in der Husova Straße in Benešov, wo er 1935 starb. An ihn erinnert eine Gedenktafel am Haus.

Svatopluk Čech (21. 2. 1846 – 23. 2. 1908) Tschechischer Dichter und Prosaiker, gebürtig aus Ostředek. Der Hauptvertreter der Dichtergeneration der Ruchovci, an die patriotischen Ideale der tschechischen Literatur anschließend. Im Jahr 1899 wurde in Benešov ein Amateurveerein gegründet, dem er als Ehrenbürger der Stadt seinen Namen leihte. Eine Auswahl seiner Werke: *Husita na Baltu* (Hussit am Baltikum), *Nový epochální výlet pana Broučka, tentokráte do XV. století* (Ein neuer epochaler Ausflug des Herren Brouček, diesmal ins XV. Jahrhundert, 1888), *Druhý květ* (Zweite Blütezeit, 1893).

Jiří Tywoniak (30. 3. 1919 – 31. 7. 1995) Historiker und Publizist. Er trug zur grundlegenden qualitativen Verwandlung der regionalen Historiographie bei. Er machte sich als Organisator von Archiv-, Museums-, Denkmal- und vor allem Publikationstätigkeiten verdient. Aus seinen Anregungen entstand Ende der Fünfzigerjahre das erfolgreiche *Sborník vlastivědných prací Podblanicka* (Sam-

melband landeskundlicher Arbeiten von Podblanicko), in deren Redaktionsrat er aktiv arbeitete. Er beeinflusste auch die Form des *Benešovský kalendář* (Beneschauer Kalender) signifikant. Seine Arbeit gipfelte in der erfolgreichen Monografie *"Benešov und Konopiště in der Vergangenheit"*. Im Jahr 2000 wurde ihm die Ehrenbürgerschaft der Stadt Benešov in memoriam erteilt.

Mojmír Chromý (2. 3. 1940 – 3. 1. 2005) Projektant, Politiker und Bürgermeister Benešovs. Er erwies sich als signifikante kulturelle Persönlichkeit in vielen Richtungen, regelmäßig publizierte er in den regionalen Drucksachen historische Studien – insbesondere Studien mit Schwerpunkt auf Genealogie und Heraldik, er initiierte und eröffnete Ausstellungen, bereitete eigene Vorträge über die Geschichte der Region vor und beteiligte sich an den Szenarien einiger historischer Ausstellungen. Für die Unterstützung von Kultur nahm er im Dezember 2002 die Gedenkmedaille T. G. Masaryks und Václav Havels entgegen.

Vladislav Vančura (23. 6. 1891 – 1. 7. 1942) Schulkollege und Freund Karel Novýs. Er wurde in Háj im Bezirk Opava geboren, zwei Jahre lang besuchte er auch das Benešover Gymnasium. Er studierte Medizin an der Karlsuniversität in Prag. Er widmete sich aber vor allem der literarischen Tätigkeit. Er war an der Spitze von *Devěsil* und der *Česká filmová společnost* (dt.: Tschechische Filmgesellschaft), trug zu den Zeitschriften *Červen* (dt.: Juni) und *Host* (dt.: Gast) bei. Während der Besatzung stellte er sich an die Spitze der Schriftstellersektion des ungesetzlichen Intelligenzausschusses und am 1. 7. 1942 wurde er in Prag – Kobylisy von den Nazis erschossen.

Filip Bondy (26. 2. 1830 – 13. 11. 1907)
Erster tschechischer Oberlandesrabbiner
Filip Bondy, auch Philipp Jacob Koppel
Bondy. Er wurde in Jinošice im Bezirk
Benešov als Sohn des nicht wohlhabenden
Samuel Bondys und seiner Frau Marie ge-
boren. Er hatte zwei jüngere Brüder, David
und Izák Ignác. Die erste Bildung erhielt
er zuhause von seinem Vater. Ab 1844 be-
suchte er ein Jahr lang das Piaristengym-
nasium in Prag, von wo er aufgrund der
deutschen Unterrichtssprache auf das
tschechische Akademische Gymnasium in
Prag wechselte. Dieses besuchte er in den
Jahren 1845–1852, sein Tschechischpro-
fessor war der Präfekt des Gymnasiums
Václav Kliment Klicpera. Weiters eignete
er sich dort Deutsch, Französisch (in die-
ser Sprache hielt er auch Vorträge), sowie
Grundlagen von Latein und Griechisch
an. Danach studierte er Philosophie an

der Karl-Ferdinands-Universität in Prag,
wo er im Jahr 1857 seinen Dokortitel
erhielt. Im Jahr 1855 erhielt er das Stadt-
recht in Prag. Weiters lernte er neben Ita-
lienisch auch Hebräisch und Chaldäisch,
im Talmud und der rabbinischen Litera-
tur unterrichteten ihn Raphael Schulhof
und der Prager Rabbiner Salomon Jehuda
Rappaport. Das Rabbinerdiplom erteilten
ihm die Rabbiner Aaron Kornfeld und Da-
niel Frank. Er schloss sich der tschechi-
schen Judenbewegung an, gründete die
Vereinigung tschechischer akademischer
Juden (Spolek českých akademiků Židů),
zusammen mit Mořic Kraus gehörte er zu
den Gründern des tschechischen gottes-
dienstlichen Vereins Or-Tomid. Als Erster
unterrichtete er in tschechischer Sprache
und begann, die tschechische Überset-
zung der Thora zu publizieren.

Neunte Station

KAREL DRAHOTÍN VILLANI, TSCHECHISCHER ADELIGER

Karel Drahotín Villani (23.1.1818 Sušice – 24.3.1883 Strážkov, Gemeinde Struhařov u Benešova), getauft Karel Boromejský Ignác baron Villani de Castelo Pilonico, war ein tschechischer Adeliger, liberaler Politiker, Patriot und Dichter. Im Jahr 1867 wurde er zum Abgeordneten des Böhmisches Landtags für Benešov, Neveklov und Vlašim. Villani war ein aktiver Teilnehmer der Revolutionsbewegung im Jahr 1848 in Prag. Am 11. März fand ein Treffen im St. Wenzelsbad statt, während dem er in den 24köpfigen Petitionsausschuss gewählt wurde. Er wurde zum Anführer des tschechischen bewaffneten Korps gewählt – der St. Wenzelsbruderschaft, später in Svornost (dt.: Eintracht) umbenannt. Dabei nutzte er seine Armeerfahrung. Er bemühte sich, diese Organisation im liberalen Geiste zu führen und schloss radikale Individuen, die einen bewaffneten Aufstand hervorrufen wollten, aus ihr aus. In diesem Sinne sollte auch die Umbenennung auf Svornost helfen, mit der er Prager Deutsche für seine Seite gewinnen und ihre Bedenken zerstreuen wollte. Seine Bemühungen um einen ruhigen Verlauf der Revolution stießen aber auf den Widerstand radikaler Studenten, angeführt von Josef Václav Frič. Diese erzielten eine Mehrheit in Svornost und am 12. Juni riefen sie den Pfingstaufstand hervor. Villani ging auf die Kleinseite, wo er am 14. Juni verhaftet und im Kloster St. Georg auf der Prager Burg als einer der

mutmaßlichen Anführer der Revolution gefangen gehalten wurde. Er wurde einige Male verhört und sein Wohnsitz wurde von den Windischgrätzer Soldaten durchsucht; es wurden aber keine Beweise für staatsfeindliche Aktivitäten gefunden. Kurz nach dem 14. September 1848 wurde er durch Amnestie entlassen. Er zog von Prag nach Strážkov um, wo er unter polizeilicher Überwachung stand.

Am 28. April 1861 nach dem Fall von Bachs Absolutismus wurde die polizeiliche Überwachung Villanis beendet, was ihm weitere Möglichkeiten, sich in die Regionalpolitik einzubringen, ermöglichte. In den Jahren 1865–1869 wurde er der Bürgermeister des Bezirks Benešov. In dieser Funktion bemühte er sich um die Steigerung des Lebensniveaus der hiesigen Bevölkerung. Gewählt wurde er auch ein zweites Mal nach dem Ende seiner Amtszeit, aber die Wiener Regierung bestätigte seine Wahl nicht; ab dieser Zeit war er als Mitglied des Bezirksrats tätig. 1867 wurde er zum Abgeordneten des Böhmisches Landtags für Benešov, Neveklov und Vlašim. Er setzte die Wiederherstellung des Böhmisches Staatsrechts durch, nahm an der böhmischen Entsendung zur ethnographischen Ausstellung in Moskau (die sogenannte Reise auf die Rus) teil, beteiligte sich an den Feierlichkeiten der Bringung des Grundsteins des Nationaltheaters aus Blaník. Im August 1868 gehörte er zu den

81 Unterzeichnenden der staatsrechtlichen Deklaration tschechischer Abgeordneten, in denen die tschechische politische Repräsentation die zentralistische Ausrichtung des Staats ablehnte und das böhmische Staatsrecht verteidigte. Der Landtag wählte ihn 1871 zum Abgeordneten des Reichsrats (gesamtstaatlicher gesetzgebender Korps, damals noch nicht direkt gewählt, sondern aus Delegaten der einzelnen Landtage gebildet), wo er die Kurie der ländlichen Gemeinden repräsentierte. In Übereinstimmung mit der damaligen tschechischen Oppositionspolitik des passiven Widerstands nahm er das Mandat aber nicht an und fand sich nicht im Abgeordnetenhaus ein.

Villanis Ehefrau Matylda organisierte in Prag sowie in Střížkov einen Gesellschaftssalon, ein regelmäßiges freundschaftliches Treffen bedeutender Persönlichkeiten im Repräsentationszimmer des Hauses. Das Konzept stammte aus dem Frankreich des 17. Jahrhunderts. In Böhmen existierte ein „Adelssalon“, mit einem Schwerpunkt auf Kultur- und Unterhaltungsprogramm, pompöser Aufnahme, Bewirtung und Eleganz des Interieurs, und ein „Bürgersalon“, geschichtet in freundschaftliche Kreise verschiedener Berufe und Interessensgruppen, in der Bewirtung ärmlicher und eher auf den Austausch von Meinungen, Erfahrungen und wichtigen täglichen Neuigkeiten fokussiert. Villanis Salon stand dem bürgerlichen nahe, aber er wurde auch von Adelsangehörigen besucht. Je nach Nationalität der Teilnehmer wurde Tschechisch, Deutsch oder Französisch gesprochen. Matyldas Verwandtschaft beteiligte sich aktiv: ihr Vater trat in die Gesellschaft des vaterländischen Museums ein, ihre Mutter Elisa machte sich in Wien und Prag durch charitative Tätigkeiten für Kinder einen Namen.

Villani unterstützte in seinen politischen und gesellschaftlichen Aktivitäten die böhmischen nationalen Bemühungen, aber immer unter der Voraussetzung des Erhalts der Gesamtheit des österreichischen Reichs. Nach dem Vorbild František Palackýs unterstützte er die Föderalisierung Österreichs; er argumentierte, dass Nationalstaaten wie Frankreich und England im Fall der Zentralisierung stark sind, während Vielvölkerstaaten wie Österreich die Unterstützung ihrer Bevölkerung nur erhalten, wenn sie jedem Volk Raum zur Entwicklung geben. Er freunde sich mit František Jaroslav Čech, dem Vater Svatopluk Čechs, an, einem ebenfalls politisch Verfolgten nach der Revolution des Jahres 1848.

Zehnte Station

KONOPIŠŤĚ – EINMAL ANDERS

Konopiště ist ein Schloss im historisierenden Stil nicht weit von der Stadt Benešov in der Mittelböhmischen Region, es liegt etwa 2 km westlich vom Zentrum Benešovs. Heute ist es vor allem als Haupt- und letzter Sitz des Thronfolgers von Österreich-Ungarn, Erzherzog Franz-Ferdinand von Österreich-Este und seiner tschechischen Ehefrau Sophie Chotek bekannt, dessen Mord in Sarajevo der Vorwand zum Beginn des 1. Weltkriegs war. Eine bedeutende Adelsburg, zu einem Schloss umgebaut, die einen Vorsprung über dem Schlossteich einnimmt. Die erste Erwähnung Konopištěs stammt aus dem Jahr 1318, als seine Besitzer Beneš und Dobeš aus dem Geschlecht der Beneschau waren. Es wird davon ausgegangen, dass die gotische Burg Ende des 13. Jahrhunderts gegründet wurde, wahrscheinlich rund um das Jahr 1294. Sein Gründer war vermutlich der Bischof Tobias von Beneschau, Berater des Königs Wenzel II., der führende Repräsentant des Geschlechts des Wappens mit dem gewundenen Wurfeisen und eine einflussreiche politische Persönlichkeit der Zeit nach dem Tod von König Přemysl Otakar II. Die Herren von Beneschau hatten ihren Sitz in Konopiště nur bis zum Aussterben des Geschlechts im Jahr 1327, als sie von den Herren von Sternberg abgelöst wurden, die die Burg bis ins Jahr 1590 beherrschten. Einige Jahrhunderte lang wechselten sich verschiedene Besitzer ab, aber der bedeutendste war der letzte Eigentümer.

Das Geschlecht Habsburg von Österreich-Este

Im Jahr 1887 kaufte Franz Ferdinand von Österreich-Este, ab 1896 der Kaiserthronfolger, das Schloss mit dem ganzen Herrngut von den Lobkowitzs. Er führte Fließwasser und Elektrizität am Schloss ein. Er ließ auch einen hydraulischen Aufzug im Schloss installieren. Nach dem Ersten Weltkrieg wurde das Eigentum der Habsburger auf Basis eines Sondergesetzes aus 1921 konfisziert und das Schloss inklusive des Parks fiel dem tschechoslowakischen Staat zu. Anschließend wurde es zum Teil der Öffentlichkeit zugänglich gemacht. Während dem Zweiten Weltkrieg wurde in Konopiště der Hauptstab der SS-Einheiten unter der Leitung des SS-Brigadeführers A. Karasche eingerichtet. Diese Einheiten waren Teil der Panzerdivision SS-Totenkopf. Nach der Befreiung im Jahr 1945 wurde Konopiště wieder der Öffentlichkeit zugänglich gemacht. Das Schloss ist bis heute so erhalten, wie es nach dem letzten Umbau unter Erzherzog Franz Ferdinand von Österreich-Este aussah. Auch die Innenausstattung blieb in größtmöglichem Maß gleich wie zu der Zeit als das Schloss von dem Thronfolger mit seiner Familie bewohnt wurde. Und so können Sie die Repräsentations- und Gästezimmer im ersten Stock des Südflügels des Schlosses besichtigen, die ältesten Räumlichkeiten des Schlosses mit Gotik- und Renaissancegewölben in der

Sankt-Hubert-Kapelle (Kaple sv. Huberta), oder die privaten Zimmer der Familie von Franz Ferdinand von Österreich-Este sowie die Jagdstrecke auf dem Foto in der Einleitung.

Die zehnte und letzte Station schließen wir mit einer in der Nr. 6 der Zeitschrift Vltavské proudy (dt.: Moldauströmungen) abgedruckten Erinnerung ab. Es handelt sich um eine interessante Episode aus dem Leben des Thronfolgers Erzherzog Ferdinand von Österreich-Este. „.... Herr Rudolf Strimpl, Mieter des Hofes in Chlistov u Netvořic, baut auf seinen Feldern seit vielen Jahren Himbeeren und Erdbeeren im großen Stil an, ganz amerikanisch, denn er hat bei zwei Aufenthalten in Amerika (Texas) die Richtung der dortigen intensiven Landwirtschaft kennengelernt...“.

Und wer waren Rudolf und Ludvík Strimpl?

Rudolf Strimpl wurde am 9. 5. 1859 in der Prager Altstadt geboren und starb am 15. 3. 1920 in Drahonice.

In den 1980er Jahren reiste er durch Europa und Amerika, wo er einen Überblick über die moderne Landwirtschaft mit Erkenntnissen über den Anbau von Gartenerdbeeren gewann, die er anschließend in Chlistov u Teletína anwendete.

Er förderte die Wissenschaft und zusammen mit seiner Ehefrau auch das tschechische Schulwesen. Er schätzte die Menschen und half ihnen, kämpfte gegen die Armut. In seiner Jugend war sein Nefte Ludvík Strimpl ein häufiger Gast, der während dem Ersten Weltkrieg in Paris als Sekretär des Tschechoslowakischen Nationalrats tätig war, der direkt mit T. G. Masaryk und Dr. E. Beneš bei der Entstehung der Tschechoslowakischen Republik zusammenarbeitete und der nach der

Entstehung eines unabhängigen Staats Diplomat wurde.

Rudolf Strimpl war auf seinen Reisen durch Europa und Amerika ein Propagator technischer Neuheiten vor allem im Bereich der Landwirtschaft. Sein Beitrag findet sich auch in pädagogischen Vorträgen und der Unterstützung von Vereinen. Er mietet den Bauernhof Chlistov bei Teletín und entwickelt hier erfolgreich den Anbau und Handel mit den damals unbekannten Gartenerdbeeren.

Er gibt so Leuten aus Krňany, Třebšín, Netvořice, Hradištko zwischen der Moldau und der Sázava Nahrung. Der Anbau von Erdbeeren verbreitete sich dann in ganz Böhmen und Mähren und bis in die 1970er Jahre gehörten sie in der Region Jílové zu den grundlegenden Landwirtschaftsfrüchten. Selbst gehörte er Ende des 19. Jahrhunderts zum Kreis des Reisenden von Vojta Náprstek. Zur Ehefrau nahm er sich seine Ziehtochter, eine Absolventin des Náprstek-Instituts für junge Mädchen. Es handelte sich vor allem um Waisinnen und neben Grundbildung und der Sorge um den Haushalt wurden hier Kenntnisse der Sprachen, Literatur und weiterer Gesellschaftswissenschaften entwickelt. Die Emanzipation der Frauen steckte damals noch in ihren Anfängen. Zusammen mit seiner Frau, einer Lehrerin, unterstützt er in der Region Louny das tschechische Schulwesen.

Das hat Bedeutung für eine spätere Periode, als dieser Teil Böhmens ins Sudetenland fällt, aber Rudolf Strimpl stirbt bereits 1920 an der Spanischen Grippe, also erlebt er diese traurige Etappe der tschechischen Geschichte bereits nicht mehr.

Ludvík Strimpl (1880–1937), Nefte des Reisenden und ersten Erdbeerbauern in Böhmen Rudolf Strimpl, Maler, der während dem Krieg in Paris als Sekretär

des Tschechoslowakischen Nationalrats tätig war und nach der Entstehung eines unabhängigen Staats Diplomat wurde. In die antiösterreichischen Revolten schaltete sich Ludvík Striml auf viele Arten ein. Am 16. September 1915 meldete er sich zum Dienst an der Waffe, wurde jedoch bald zur politischen und Propagandaarbeit im Tschechischen Auslandskomitee und anschließend im Tschechoslowakischen Nationalrat bestimmt. Für die Widerstandszentrale schuf er eine Reihe von Propagandadrucksachen, aber auch Amtsblättern, zusammen mit einem bildenden Künstler arbeitete er einen Entwurf für das tschechoslowakische Wappen aus, dass die Legionäre an der Uniform trugen.

VÁCLAV ŠMERÁK

editor Info sešitů Mezi řekami Vltavou a Sázavou

editor of Info booklets Between the Vltava and Sázava rivers

Herausgeber des Informationshefts Zwischen den Flüssen Moldau und Sázava

ISBN: 978-80-907816-1-0

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy sídlí v areálu domu Mince, který je prohlášen od roku 1958 za kulturní památku. Ve středověku zde sídlil královský horní úřad a dům vlastnil na krátkou dobu alchymista Edward Kelley. Ve druhé pol. 19. století v budově město zřídilo školu, která zde fungovala do roku 1958, kdy budovu získalo muzeum ke svému trvalému užívání. V letech 1977–1986 proběhla generální rekonstrukce budovy a adaptace prostor pro muzejnické účely. V této podobě s malými úpravami slouží dodnes. Muzeum spravuje také naučnou stezku Jílovské zlaté doly, která vede z centra města ke zlatonosným stolám, které jsou taktéž ve správě muzea.

The Regional Museum in Jílové u Prahy

The Regional Museum in Jílové u Prahy is located in the grounds of the "Mince" [Coins] house, which has been heritage listed since 1958. In the Middle Ages this was the seat of the Royal Mines Office, and the house was also briefly owned by the alchemist Edward Kelley. In the second half of the 19th century, the town set up a school in the building, which was based there until 1958, when the building was acquired by the museum for its permanent use. Between 1977 and 1986 the building underwent overall reconstruction and adaptation of the premises for museum purposes. This is how it is today, with a few minor modifications. There is also a museum-managed educational trail about the Jílové goldmines, which leads from the town centre to the gold-seam mining galleries that are also under the museum's stewardship.

Regionalmuseum in Jílové u Prahy

Das Regionalmuseum in Jílové u Prahy hat seinen Sitz im Areal des Hauses Mince, das 1958 zum Kulturdenkmal erklärt wurde. Im Mittelalter hatte hier das königliche Oberamt seinen Sitz und das Haus gehörte kurze Zeit dem Alchemisten Edward Kelley. In der zweiten Hälfte des 19. Jahrhundert richtete die Stadt eine Schule in dem Gebäude ein, die hier bis ins Jahr 1958 in Betrieb war, als das Museum das Gebäude zu seiner dauerhaften Verwendung erhielt. In den Jahren 1977–1986 wurde das Gebäude generalsaniert und die Räumlichkeiten für die Zwecke des Museums angepasst. In dieser Form dient es mit kleinen Adaptionen bis heute. Das Museum verwaltet auch den Lehrpfad Jílové Goldgruben, der vom Zentrum der Stadt zu den goldführenden Stollen führt, die heute ebenfalls der Verwaltung des Museums unterstehen.

Vltava nad Slapskou přehradou. Foto Jiří Jiroušek